

Gränsländ,
Mellanrum,
Avgrunder,

Gränsländ,
Mellanrum,
Avgrunder,

© Författarna, konstnärerna & Sveriges Fängelsemuseum

ISBN 978-91-639-4909-8

Sveriges Fängelsemuseum

Hamiltongatan 1-3, 802 66 Gävle

info@fangelsemuseet.se +46 26 654430

www.sverigesfangelsemuseum.se

Exemplar nr:

Förord

**Denna historia är inte bara vår,
ej heller bara historia**

Sveriges Fängelsemuseum vill med ett historiskt perspektiv på brott och straff skapa plattformar för reflektioner om vår samtid och gemensamma värdegrund. Vi inriktar oss på samhällets mörkare sidor, dess maktstrukturer, de goda intentionernas misslyckanden och människans tillkortakommanden. Den del av kulturarvet som vi arbetar med är ständigt aktuell i vårt samhälle, både nationellt och internationellt. Kriminalvård, brott och straff skildras ofta i media och populärkultur, men är samtidigt en sluten del av vårt öppna samhälle. Vi ser att detta kräver ett forum som kan balansera och problematisera, samt erbjuda svar och samtal om de många komplicerade frågor som kriminalvård och människan bakom brottet ger upphov till.

Sveriges Fängelsemuseum drivs av en ideell förening och har sitt säte i Gävle. Vi ansvarar för Kriminalvårdens historiska samlingar och har två fasta basutställningar i två autentiska fängelsebyggnader. Ett läns- och slottshäkte från 1732, med underjordiska fånghålor från 1500-talets mitt samt ett läns-cellfängelse från 1847. Cirka 10 000–15 000 personer besöker årligen vårt museum. Men att enbart hålla sig innanför murarna medför dock vissa begränsningar. Till exempel när vi vill diskutera och problematisera den historiska formuleringen ”Enom till straff, androm till skräck och varnagel” som handlar om den tid då vi i Sveriges hade offentligt verkställda skam- och kroppsstraff i syfte av vanära de dömda och avskräcka människor från att begå brott.

Med projektet *Gränsland, Mellanrum, Avgrunder*, har vi klivit utanför fängelsets murar och tagit oss ut till länets avrättningsplatser. Där har vi genom konstnärliga gestaltningar skapat nya arenor för samtal om dödsstraffet i både dåtid och nutid. Vi har låtit dagens besökare vandra på samma vägar och stigar som de dödsdömda fick göra under sina sista resor från länsfängelset i Gävle till avrättningsplatsen. Samma vägar som också befolkningen i närområdet tvingades ta, av den statliga makten beordrade att bevittna de offentliga avrättningarna.

Ett varmt tack till alla som deltagit i projektet: allmänheten i länet som har bidragit med fakta och hörsägen, Landskapsarkeologerna i Hudiksvall, Föreningen Släkt och Bygd i Bollnäs, Kulturum och deras språkdeltagare, kommuner i Gävleborg, Svenska kyrkan, Storyspot, Studieförbundet, Länsstyrelsen, Amnesty Gävle och Aktionsgruppen mot dödsstraffet, markägare och flera av länets hembygdsföreningar.

Tack till Kulturutveckling Region Gävleborg och Postkodlotteriets Kulturstiftelse för deras stöd och finansiering av projektet. Tack till de medverkande konstnärerna, och sist men inte minst, tack till intendent Desirée Kjellberg som tillsammans med konstkonsulent Erik Anderman från Region Gävleborg har drivit projektet.

Katarina Kallings
Museichef, Sveriges Fängelsemuseum

01

Förord
5

Innehållsförteckning
6-7

Gränsland, Mellanrum, Avgrunder,
8-9

Studiecirklar, konstnärliga processer
och sociala skulpturer
10-15

Tidigare avrättningsplatser i Gävleborgs län
16-17

02

Kommer himlen alltid att vara blå?

Anna Asplind
Mostigshällorna
19-26

Blottläggning
Nadine Byrne
Norrbo bro avrättningsplats
27-34

Häxmyran 1672-2017
David Larsson
Häxmyran
35-42

Rum för undantag (svarta speglar)

Conny Karlsson Lundgren
Trekanten
43-50

En människas död är en tragedi.

en miljon döda är statistik
Sebastian Mügge
Domarstenarna
51-58

AOD
Erik Rask
Hedesunda avrättningsplats
59-66

Sektionen
Nina Svensson
67-72

03

Vår tids fredlöshet

Silas Alik

74–76

Hon försökte stänga mina ögon
för att jag inte skulle se...

Morteza Obeidavi

77–78

04

Ordlista

79

Referenslista

80

Gränsland, Mellanrum, Avgrunder,

Desiree Kjellberg
och Erik Anderman

Det är med ödmjukhet som vi med denna publikation nu samlar några av de spår, erfarenheter och perspektiv som har bidragit till att forma konst- och kulturarvsprojektet *Gränsland, Mellanrum, Avgrunder*, (2015–2017).

Genom att identifiera och lyfta fram tidigare avrättningsplatser i Gävleborg ville vi skapa förutsättningar för en självreflekterande och kritisk läsning av en historisk omständighet som, vid sidan av häxprocessernas stora oväsen, nästintill har förträngts och osynliggjorts i Sverige. Ett arv av auktoriserat våld som många av oss verkar ha svårt att kännas vid. Obönhörliga straff som vi ofta bara kommer i kontakt med genom populärkulturens iscensättningar eller nyhetsrapporteringens utpekande av diktaturer och krigshärdar i vår omvärld. En verklighet av brott mot mänskliga rättigheter som ofta har slagit mot det förmodat avvikande, mot minoriteter eller politiska meningsmotståndare och som många av oss fortfarande tvingas att fly ifrån.

Hur kan vi möta varandra utifrån så olika erfarenheter? Där vi gärna gör dödsstraffet till något avlägset, till ett villkor som inte längre griper innanför de gränser där Sverige antas sluta. I ett Sverige där dödsstraffet, som i fredstid avskaffades 1921, tycks vara höljt i något slags historielöshet eller skymd av en självbild som länge talat om jämlikhet och solidaritet. I en tid där vi kan höra röster som argumenterar för ett återinförande av dödsstraff, röster som idealiserar våld och sällan drar sig för att avhumanisera

människor i nöd. Människor som kämpar för sina liv och där dödsstraffet kanske tynger som ett nära minne och ett öppet sår.

I Sverige avrättade vi människor offentligt fram till 1876. Den sista offentliga avrättningen i Gävleborgs län ägde rum 1859 på Valbo sockens avrättningsplats, strax norr om Främlingshem. Som alla avrättningar under 1800-talet i Gävleborgs län skedde avrättningen genom halshuggning med yxa.

Från år 1750, då Sverige började föra statistik över antalet avrättningar, så vet vi att 41 personer avrättades i Gävleborgs län fram till dess att dödsstraffet avskaffades; personer som vi i början av projektet sällan hade namn på eller visste var de blivit avrättade. Då Hovrätten i allt högre grad under 1700-talets andra hälft började benåda dödsdomar kan vi anta att antalet avrättade var betydligt fler på 1600-talet. Den dödsdömda skulle enligt gammalt bruk avrättas i den stad eller härad där brottet begåtts och därför behövde varje tingslag ha sin egen utsedda avrättningsplats eller galgbacke. Att bevista en avrättning som skedde i närheten av ens hembygd ansågs vara lika viktigt som att gå i kyrkan på helgdagar. Därför röjdes platsen före en avrättning för att ge utrymme för en stor publik. Spridda vittnesskildringar berättar att drängar, pigor och skolbarn fick stå närmast schavotten för att kunna se bra, det var viktigt att lära sig vad som kunde hända den som inte lydde lagen.

Vi ville lyfta på de där stenarna och ringa in betydelsefulla noder för ett fortsatt samtal. Men var skulle vi egentligen börja? Vad vi inledningsvis uppfattade som en brist på tidigare forskning öppnade istället upp för en gemensam lärandeprocess. För att samla uppgifter och kartlägga, vad som skulle visa sig vara ett stort antal, tidigare avrättningsplatser i länet bjöd vi in till och engagerade oss i studiecirkelar. Här bidrog länsinvånare, släktforskare, hembygdsföreningar, markägare och arkeologer till kollektiva läsningar av dagboksanteckningar, muntliga traditioner, myter, rörelsemönster kring olika platser, genealogiska dokument, kyrkoböcker, historiska

kartor, domstolsprotokoll och fänglistor vid länsfängelset i Gävle. Tillsammans identifierade vi över 40 tidigare avrättningsplatser och galgbackar bara i Gävleborg.

Med utgångspunkt och som en bärande del i dessa närstudier ville vi bjuda in konstnärskap för att på olika sätt undersöka och gestalta vad dessa lokala blindfläckar kan berätta. De här platserna, när vi lär känna dess geopolitiska natur, är förstås tyngda av sin historia. Men i ett projekt som också vill gripa tag i sin samtid, inte för att förklara den utan för att mötas i den, kan vi se den historiska tillbakablicken som en förutsättning. För kanske måste vi, i någon mening, förstå historien – hur den är förenad med makt, vad som har möjliggjort historiska skeenden och vad det har haft och vidare får för konsekvenser – för att inte reproducera föreställningar om, som i det här fallet, avrättningen som ett förmodat legitimt och rättvist straff.

I relation till dödsstraffets fortsatta verkningar runt om i världen ville vi också visa på hur dessa tematiskt kringskurna rum, avrättningsplatserna i länet, kan förenas med andra platser i fråga om makt, förtryck och brott mot allas lika rätt. Med konstnärliga interventioner, konstpedagogiska program och samtidskonstens många perspektiv ville vi lyfta fram marginaliserade berättelser och bidra till ett både historiskt förankrat samtal som erfarenhetsutbyten och diskussioner kring dödsstraff och statliga övergrepp i vår samtid.

Med tillfälliga gestaltningar ville vi röra oss i såväl moraliska som geografiska gränsländ. För det är ofta här, vid gränser, som vi hittar tidigare avrättningsplatser. På höjder för att synas, nära dåtidens allfartsvägar. Kanske som en del av samhällets kontroll och socialisering. I utkanter av socknar eller län. Iscensätta och dramatiserade för att kuva och avvisa det "oönskade" eller tvinga det "främmande" att anpassa sig efter rådande normer och ideal. Vad har dessa gränser haft för betydelser? Kan vi identifiera liknande gränser, mellanrum och avgrunder idag? På vilka sätt är dessa rum, avrättningsplatserna och dödsstraffet, förenade med föreställningar om identitet,

klass, etnicitet, funktionsvariationer, sexualitet och kön? Hur kan vi utmana de gränser som tycks skära igenom det medmänskliga, som utgör grunden för en tillvaro innanför eller utanför olika gemenskaper?

Den här publikationen rymmer dokumentation av och texter kring de sju olika gestaltningar som har ingått i projektet. Här presenteras konstverk av Anna Asplind, Nadine Byrne, Conny Karlsson Lundgren, David Larsson, Sebastian Mügge, Erik Rask och Nina Svensson. Konstnärliga processer som har medfört att också mindre orter, med sina erfarenheter och samlade kunskap, har varit brännpunkterna i de gemensamma reflektioner och interkulturella samtal kring konst och samhällsfrågor som projektet har sökt. Här har vi fått möjligheten att leta oss utanför samtidens etablerade centrummiljöer. Projektet har rört sig längs kalhyggen, genom planterade fält av skog, myrmarker och gömda eller glömda icke-platser inklämda mellan vägnät och sjöar.

För att bidra till en vidare rörelse, och för att binda samman historia och samtid samt det lokala med internationella perspektiv, har vi också bjudit in Morteza Obeidavi. Han har följt och deltagit i projektet genom en referensgrupp med nyanlända personer från olika kulturer. I publikationen bidrar Obeidavi med en personlig essä kring offentliga dödsstraff i Iran. Vi har även bett Silas Aliko, asylrättsjurist, att fördjupa och aktualisera frågan om dödsstraff i Sverige ur ett rättsligt perspektiv.

Slutligen vill vi tacka alla som har medverkat i och på olika sätt bidragit till att möjliggöra projektet *Gränsländ, Mellanrum, Avgrunder*,

Desirée Kjellberg

Intendent, Sveriges Fängelsemuseum

Erik Anderman

Konstkonsulent, Region Gävleborg

Studiecirklar, konstnärliga processer och sociala skulpturer

Ett samtal mellan

Nina Svensson (N),

Erik Anderman (E) och

Desirée Kjellberg (D)

Samtalet spelades in 2017-11-03 i Gävle. Konstnären Nina Svensson följde och medverkade i projektets inledande kartläggningar och undersökningar av tidigare avrättningsplatser i Gävleborg. Hennes deltagande i dessa processer gestaltade sig sedan i en flyttbar och föränderlig installation. Läs mer om Nina Svenssons gestaltning *Sektionen* på sidan 68.

E: Nina, utgångspunkten för din medverkan i *Gränsland, Mellanrum, Avgrunder*, formulerade vi för att projektet på många sätt innebar en oviss kartläggning. Vi visste inte i vilka riktningar det här projektet skulle ta oss, vilka platser vi skulle få fatt i eller hur vi skulle förhålla oss till de här platserna. En, som jag ser det, ofrånkomlig risk med studier är också att vi, beroende av våra positioner och tidigare erfarenheter, har lätt att identifiera vissa berättelser och väljer att ställa särskilda frågor, samtidigt som andra spår riskerar att falla utanför studiens blickfång. I ditt konstnärskap har du bland annat närmat dig olika typer av bildningsresor och intresserat dig för hur vi kan göra kunskap tillsammans. Därför kändes det fint att få bjuda in dig tidigt i projektet, att få möta dig i en gemensam lärandeprocess och utmanas av din konstnärliga blick på våra iakttagelser, föreställningar och tolkningar.

N: Utifrån er inbjudan valde jag att arbeta med en väldigt öppen metod, inledningsvis. För ett konstnärligt arbete som ska följa och delta i en process måste ju på ett eller annat sätt vara lyhört och dynamiskt, där det ena får leda till det andra. Någon slags styrfart finns det ju, ett ramverk som ni har satt upp som jag förhåller mig till. Och i öppenheten så kommer det sedan till ett läge där det finns så mycket information att det börjar bli svårt att reflektera. Att det är så mycket insamlat material att jag börjar fundera över hur jag ska kunna bearbeta det så att det kan förmedlas, om det ska förmedlas. I det här fallet var det ju inte sagt att det skulle bli ett objekt, men det fanns ändå ett intresse hos mig att hitta ett slags presentationsformat som det insamlade materialet kunde leda fram till. Jag måste någonstans sätta stopp för insamlingen och smalna av det hela för att kunna förmedla det på nytt. Förmedlingen kan sedan öppna upp för en abstraktion igen där betraktaren själv kan lägga ihop ett och ett utifrån egna erfarenheter. I uppdraget fanns det ju även en idé om att jag skulle förhålla mig till båda fakta och fiktion.

E: Det är intressant hur projektet har kunnat röra sig mellan fakta och det som vi annars skulle kunna slå undan som en myt. Men i sammanhanget är ju myten väldigt viktig, som spökhistorien, folktron eller den andliga tron.

För detta har ju påverkat hur vi genom historien har förhållit oss till avrättningsplatserna i länet.

D: När du, Nina, kom in i projektet visste vi ju inte var vi skulle hamna. För mig som kommer från en kulturarvsinstitution var det så givande att redan i ett tidigt skede få reflektera och samtala med en konstnär. Genom att du var med och följde projektets olika turer så bidrog du till processer som annars antagligen inte hade funnits med. Jag försökte sätta mig in i dina tankar.

N: Så var det även för mig, jag försökte sätta mig in i ditt arbete. Som att du i din roll som intendent måste hålla dig till fakta. Men vad är felsökningen här? Rent konkret medförde det att jag ganska direkt började notera och fota det som ansågs vara fel. Jag försökte tänka att den här platsen går ju inte att använda men den säger ganska mycket om orten eller omgivningen.

D: Ja, ganska snabbt började vi åka ut på exkursioner. Vi var i den delen av projektet då vi behövde lokalisera avrättningsplatser som vi sedan skulle kunna arbeta vidare med. Du deltog i de här resorna och vi hamnade på olika slags platser. Det var spännande när du fann intresse för platser som jag själv blev besviken över. Som stenen i Böle. Vi hade många intressanta samtal i bilen.

E: Jag tycker att det är spännande hur våra resor rymde någon slags föreställning om hur en tidigare avrättningsplats skulle se ut. Någonstans så fick vi en idé om hur vi skulle läsa landskapet. Att avrättningsplatserna skulle ligga högt, vid vägen och att förutsättningar för siktlinjer skulle finnas. Det var olika parametrar som var viktiga. Jag kunde bli lite besvårad av det där, för till slut kunde vi ju se väldigt många platser som skulle kunna passa in på de kriterierna. Men det är även intressant hur vi har kunnat mötas i detta och sedan kunnat jobba med denna vilshenhet och ställa den i ljuset av olika källor och kompetenser. Det fanns en fin öppenhet. En viktig del i projektet var ju att hitta de faktiska platserna, men en annan aspekt har också varit att skapa förutsättningar för samtal, där platserna, var de nu må ligga blir mer av en fond för

en diskussion som inte begränsas till föreställningar om det lokalt särpräglade. Och där är ju stenen i Böle också intressant och hur den kan bidra till ett vidare samtal.

N: Ja, och jag är ju intresserad av vad som kan sägas vara kittet i en ort, och i det här fallet så är det ju också platser i folks närhet och deras berättelser. Det kan ju vara skvaller eller spökhistorier, så för mig spelar det ingen roll om det är sant, det viktiga är att de tog oss till den här platsen. Även om vi inte kan verifiera dem som avrättningsplatser så blev de kvar i någon slags fiktion, och ändå viktiga då de kan kopplas till orten och till samtalen idag.

D: Och egentligen är det ju som Erik säger, hela projektets utgångspunkt har varit att vi vill skapa rum för samtal med denna historia som plattform. Även sökandet efter platsen skapar samtal.

N: I mitt uppdrag så ingick ju även att arbeta med grupper i länet som var aktiva i projektet. I Hudiksvall och Bollnäs fanns grupper organiserade i studiecirklar, sedan fanns en lite lösare gruppering i Alfta. Den i Hudiksvall leddes av Ola Nilsson och var mer akademiskt och geografiskt inriktad med tanke på att han är arkeolog i grunden, men fortfarande fanns de här spekulativa delarna med frågor som: hur var det, hur såg det ut, var det möjligt att få plats med så många människor här? I Bollnäs, som var en större studiecirkelgrupp med släktforskare, var samtalen mera inriktade på människan. De hittade sina platser genom personliga kontakter i bygden. Sedan hade vi det som jag kallar ”Alftagruppern” som hittade och arbetade med platser genom energier och för mig oförklarliga metoder, kanske man kan säga att det rörde sig om något astralt?

E: Det är en fascinerande idé, det där med astrala projiceringar. Att i olika sammanhang, så som jag har förstätt det, kunna lämna sin egen kropp och betrakta sig själv utifrån. I någon mening är det kanske så vi måste göra, att vi måste se på oss själva och reflektera över hur den egna blicken är med och formulerar de bilder som vi sedan lägger på de tidigare avrättningsplatserna.

N: Men egentligen finns det här faktiskt med även i de andra grupperna. Redan första gången jag mötte gruppen i Bollnäs så pratade de om hur det känns att komma till en avrättningsplats, och Ola gör det också, trots att han är arkeolog. Att det kan kännas rent fysiskt att vara på en avrättningsplats, att platsen inte känns bra. Många pratar om känslan av en plats, men kan uttrycka det olika. Kanske handlar det om att man vill åt ett slags äkthetsbevis? Hur vet vi att det är den här platsen? Vi kan inte titta på någonting bokstavligt, för det finns inget föremål kvar, och då måste man ta in ett sinne till, känslan.

D: Just det här är ju exempel på sådant som jag inte riktigt har kunnat ta med i insamlingen av fakta, sådant som har hamnat utanför ramarna av projektet, utanför gränserna. Kanske man kan säga att det hamnat i projektets gränsland.

E: Projektet har ju handlat väldigt mycket om gränsdragningar, det som vi valt att blunda för och hur vi kan utmana de gränserna. Det är ju en rörelse som vi hela tiden måste förhålla oss till, både i historien och i samtiden.

N: Jag har ju även gjort ett objekt efter insamlingen av allt material. *Sektionen*, som är en läktarkonstruktion. Tanken är bland annat att berättelserna, mer eller mindre abstrakta, ska kunna finnas med där när den aktiveras under en tid och vänds ut och in. Allt det som inte fått plats, som jag vill ge plats.

D: Berätta om processen hur det kom sig att det blev en läktarkonstruktion?

N: Jag behövde och ville smalna av öppenheten som fanns i början. För att det ska bli förståeligt och för att kunna förmedla mitt konstnärliga arbete. Vi hade ofta kommit in på åskådaren när vi varit på olika avrättningsplatser, vilka var de och vad såg de? Det är antagligen åskådarens berättelser som sedan blivit den muntliga traditionen om en plats som vi har idag. Parallellt med det insåg jag att jag också var åskådare till själva produktionen av projektet. Det är ju den positionen som är intressant och även

den position jag kan smalna av mot. Då ligger det i mitt intresse att hitta ett format vilket ledde fram till att jobba med en sektion av en läktare. Ett system som sedan kan vändas ut och in och att man fyller den med material som kommer från den första insamlade delen av projektet. När den väl var gjord så öppnade det upp för en ny abstraktion. Vi bjöd in till täljargillen, till samtal kring åskådarsituationer dels utifrån sportaktiviteter men även kulturhistoriskt. För att komma till det som kanske är svårt att prata om tycker jag att man kan ta vägen genom det som är nära, som sport.

E: Strukturen kring olika läktarkulturer är intressant i sammanhanget. Hur det i åskådarperspektivet kan accepteras eller fortleva ett flöde av kommentarer och handlingar

som vi annars kanske motsäger oss. Här riskerar vi att bli åskådare till ett diskursivt våld och vad det kan innebära i form av normalisering.

D: I åskådarrollen, när vi hamnar på en läktare eller i sociala medier, så anonymiserar vi på ett sätt av den upplevda massan och då kan vi kanske säga saker som vi annars inte skulle säga.

E: De olika sektionerna av läktare kring en fotbollsplan skulle på något sätt kunna symbolisera så kallade filterbubblor och de gemenskaper som vi befinner oss i genom sociala medier. ”På den här läktarplatsen betar vi oss på ett visst sätt. Att bete sig så som de andra gör vore väldigt främmande.”

D: Det finns ju vittnesskildringar att det var många åskådare på avrättningsplatserna och även om det inte fanns byggda läktare så använde man ibland miljön, som en slutning, som läktare. Och man undrar ju, hur betedde sig de åskådarna?

N: Samtidigt tänker jag att de vittnesmålen, det är ju lite som viskleken. Berättartraditionen finns kvar, men hur mycket sanning finns kvar?

E: Viskleken är en bra metafor, för precis som med andra översättningar innebär det en förvrängning av urkunden eller det som en gång skedde på platsen. Kanske är det också där som vi och vår självbild blir synlig. I de förskjutningar som vi bidrar till. Flera hembygdsföreningar har deltagit i projektet och det är intressant att samtala om vilka sidor av en ort eller hembygd som vi vill förmedla. Vilka berättelser kan och vill vi bevara, och vilka väljer vi bort eller förtränga?

N: Det här med hembygdsföreningar, de arbetar ju ofta också i studiecirkelformat. Jag abstraherade *Sektionen* genom att genomföra täljargillen med olika grupper. Gille betyder ju sällskap och man möts kring ett ämne eller slöjdet. Jag tror att det är lättare att närma sig ett samtal om man sitter och gör något med händerna, något som inte kräver allt för stor uppmärksamhet, som att avbarka grenar. Man har något i handen, det luktar trä och skog och så pratar man då om läktarkultur. Sen förde vi ju in språket rent konkret också genom att de med brännmärkningspennor fick bränna in valfria ord på den pinne som de täljt. Därefter sattes pinnarna ihop till stående stavar.

D: Som för mig påminde om lansarna som de inkallade männen i spetsgården kring en avrättning höll i.

N: Ja, är man insatt i historien kring avrättningar i Sverige kan man få den associationen, men samtidigt så vill jag hålla hela *Sektionen* lite mera fri och inte så illustrativ kring just avrättningar. Jag brottades lite med det här i början av projektet, hur självständig jag kunde vara. Om det insamlade materialet enbart skulle spegla kulturarvsdelen eller

om jag kunde gestalta det i ett självständigt verk. Det har att göra med förväntningar. Det ingår ju i den här öppenheten som vi hade från början och den är ju väldigt intressant. Det var viktigt att *Sektionen* var med som läktare, eller gradäng, från början, till exempel när ni hade seminariedag och de andra konstnärerna presenterade sina skisser. Sen blev den mer och mer självständig. När vi installerar den på olika platser så är den bara en konstruktion, knappt synlig. I sportarenor kan ju läktaren och dess sektioner vara väldigt synliga, men de enklare läktare som står vid en plan på landsorten är ju rätt så osynliga, till dess att de aktiveras med folk och då blir de väldigt synliga. Det har blivit en ganska viktig poäng i slutändan och som vi såg den 4 april på invigningsresan, då den stod i naturen.

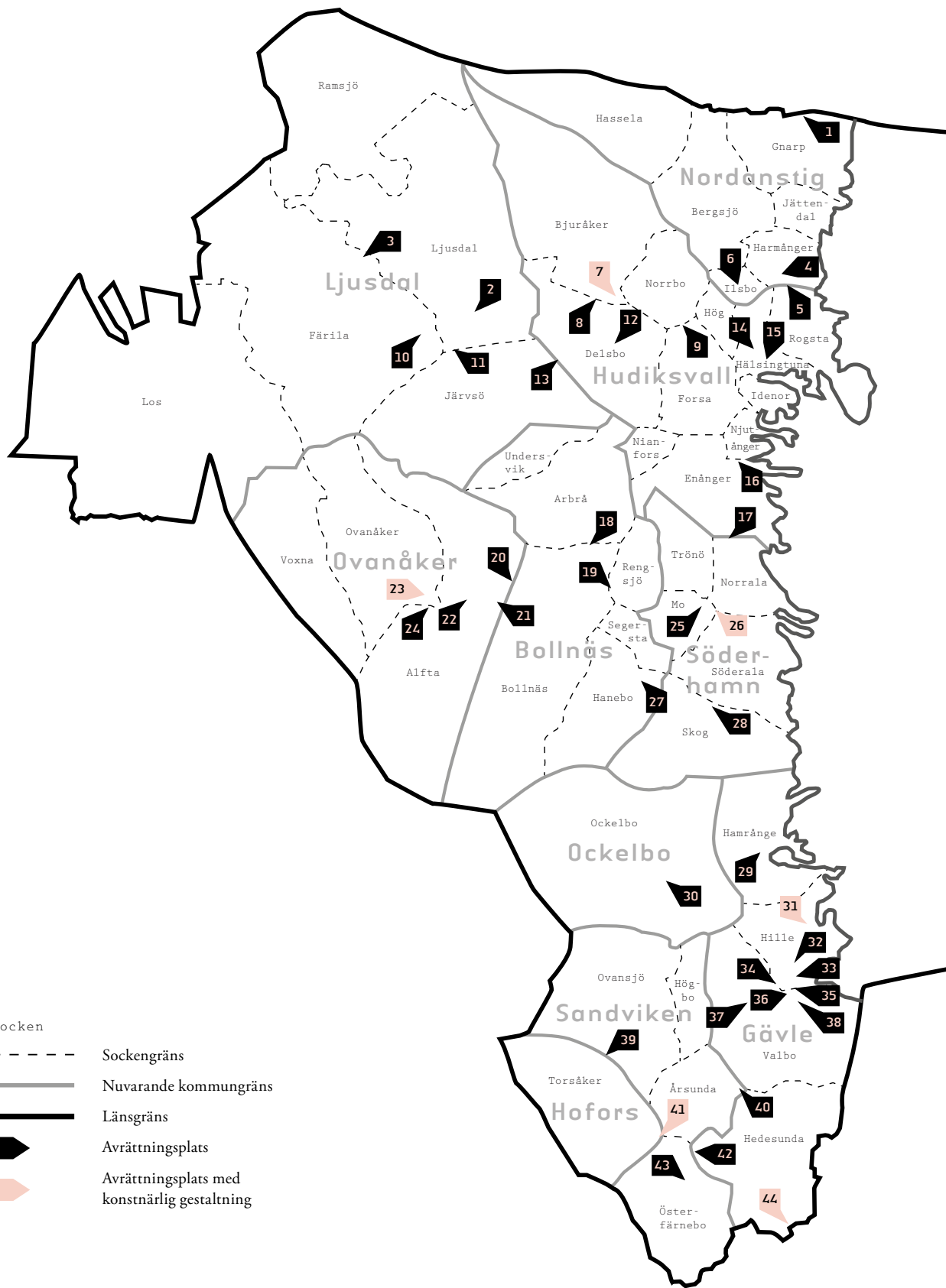
E: Jag vill gärna se din läktarkonstruktion som en social och levande skulptur. Det är ju också ett slags performance där vi som betraktare, i interaktion med ditt verk och då vi sätter oss på läktaren, blir en del av verket och även riskerar att bli betraktade. Det finns en spänning i det. Det blir ett medskapande som på något vis fortsätter den konstnärliga process som du har befunnit dig i. Det är också svårt att avgränsa det här verket till det ena eller det andra, om det alls är nödvändigt. Nu har det fått en fysisk form men verket bygger ändå på det fortsatta deltagandet och på vilka vis deltagandet försätter konstruktionen i nya situationer och perspektiv. Annars kan vi ju få för oss att ett konstnärligt verk är det där objektet, men många gånger handlar det kanske snarare om hur vi möter verket eller på vilka sätt vi har möjlighet att delta i de processer som omgärdar det. Här kan *Sektionen* leva vidare, genom de reflektioner som verket kan bidra till, hur vi tittar på och kan förstå betydelsen av vår egen blick på olika historiska sammanhang.

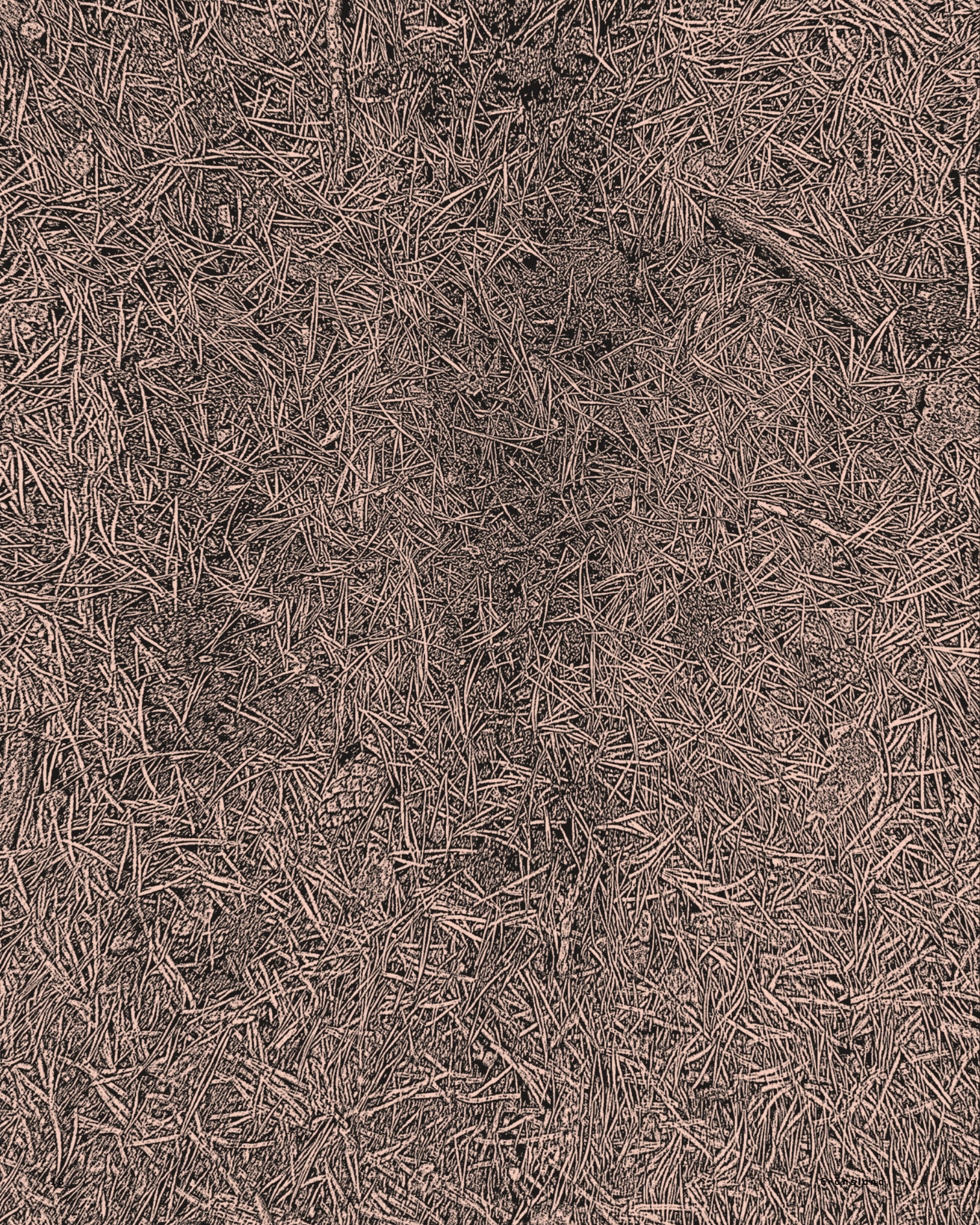
Tidigare avrättningsplatser i Gävleborgs län

---

1. Årskogen/avrättningsplatsen i Gnarp
2. Kyrkvallen i Ljusdal
3. Galgbacken i Sorga
4. Harmånger äldre avrättningsplats/Wattrång
5. Harmånger yngre avrättningsplats
6. Ilsbo galgbacke
7. **Norrbo bro avrättningsplats**
8. Huggkurn
9. Norrbo avrättningsplats
10. Ygskorset
11. Hedhuvudet
12. Sättjära
13. Ringfuru stegelplats
14. Bödelstakten
15. Galgberget i Hudiksvall
16. Enånger & Njutånger avrättningsplats
17. Norrala & Enånger avrättningsplats
18. Arbrå Stegelbacke
19. Rengsjö avrättningsplats/Yxbo
20. Eriksnäsbo
21. Bollnäs skalleplats/Runemo
22. Kyrkvallen i Alfta
23. **Häxmyran**
24. Galgbacken i Klön
25. Kyrkbyn i Mo avrättningsplats
26. **Mostigshällorna**
27. Lilltjära/Hättelösa
28. Stråtjära galgbacke
29. Skambacken
30. Medskogsheden
31. **Domarstenarna**
32. Varva backe
33. Sättra galgbacke
34. Gävle galgbacke
35. Gävle Rådhusborg
36. Gävleborgs läns cellfångelse
37. Valbo gamla avrättningsplats
38. Vallbackarna
39. Ovensjö avrättningsplats
40. Årsunda & Wahlbo avrättningsplats/
avrättningsplatsen vid Främlingshem
41. **Trekanten**
42. Vinnarsjöskogens avrättningsplats
43. Djupmuhrsåsen
44. **Hedesunda avrättningsplats**

Kommer
himlen
alltid att
vara

blå?

Anna Asplind, 2017

Mostigshällorna, Söderhamns kommun

Kommer himlen alltid att vara blå?

Anna Asplind, 2017

Ljudinstallation

Anna Asplinds gestaltning rymmer en samling av texter och ljud som besökaren tar del av genom att röra sig över platsen. Dåtid och nutid flätas samman, historien aktualiseras och skapar kopplingar i tid och rum. I verket lyfts frågor om ideologier, föreställningar, rädslor för det okända och statligt våld men även en dröm om ett vandrarhem och ett utkikstorn. Verket förenar platsens historia som avrättningsplats, militärt område och en tillfällig tältplats för bärplockare.

Genom samtal, intervjuer, texter, internetsökningar och litteratur har Asplind skapat ett 20 000 m² ljudcollage som besökaren, utrustad med en smartphone och hörlurar, själv får upptäcka genom att interagera med platsen i en individuell rumslig koreografi.

Titeln *Kommer himlen alltid att vara blå?* syftar till de sociala föreställningar som för tillfället råder i ett samhälle och påverkar allt från juridiska system till individuella relationer. Färgen blå finns nämligen bara som en språklig konstruktion. I äldre texter existerar den inte ens, inte på himlen och inte i havet. Också idag saknas färgen blå i vissa språk. På samma sätt skapar vi kollektiva sanningar om världen, som att dödsstraffet är avskaffat och inte förekommer i juridisk mening i Sverige, men det vi idag tar för givet kan liksom färgen blå skifta med tiden.

Om konstnären

Anna Asplind (f. 1984 i Karlstad) är verksam som konstnär, curator, koreograf och kulturgeograf. Genom närläsningar av platser och kroppens relation till sina omgivningar, hur vi tillåts röra oss igenom olika rum och vilka rörelser som förväntas av oss i olika sammanhang, synliggör och gestaltar hon det vanemässiga i våra gester och handlingar. Genom att belysa en plats historia, dess funktioner och inneboende sociala normer, ifrågasätter Asplind hur vi ser på och använder oss av platsen i nutid. Anna Asplind är utbildad vid Balettakademien i Göteborg samt inom Kulturgeografi vid Stockholms Universitet.

Ljudkonstnären Tomas Björkdal har komponerat de ljud som finns i verket. De är till stor del inspelade på Mostighällorna och på den gård som den tidigare avrättningsplatsen idag hör till. Björkdals suggestiva ljudlandskap, Asplinds texter och platsen förstärker och kontrasterar varandra i en finstämd dialog.

† År 1773 dömdes
drängen Paul Jonsson
i Kolsta till att halshuggas
och brännas på bål för att
ha haft syndigt umgänge
med sin faders sto.

Mostigshällorna

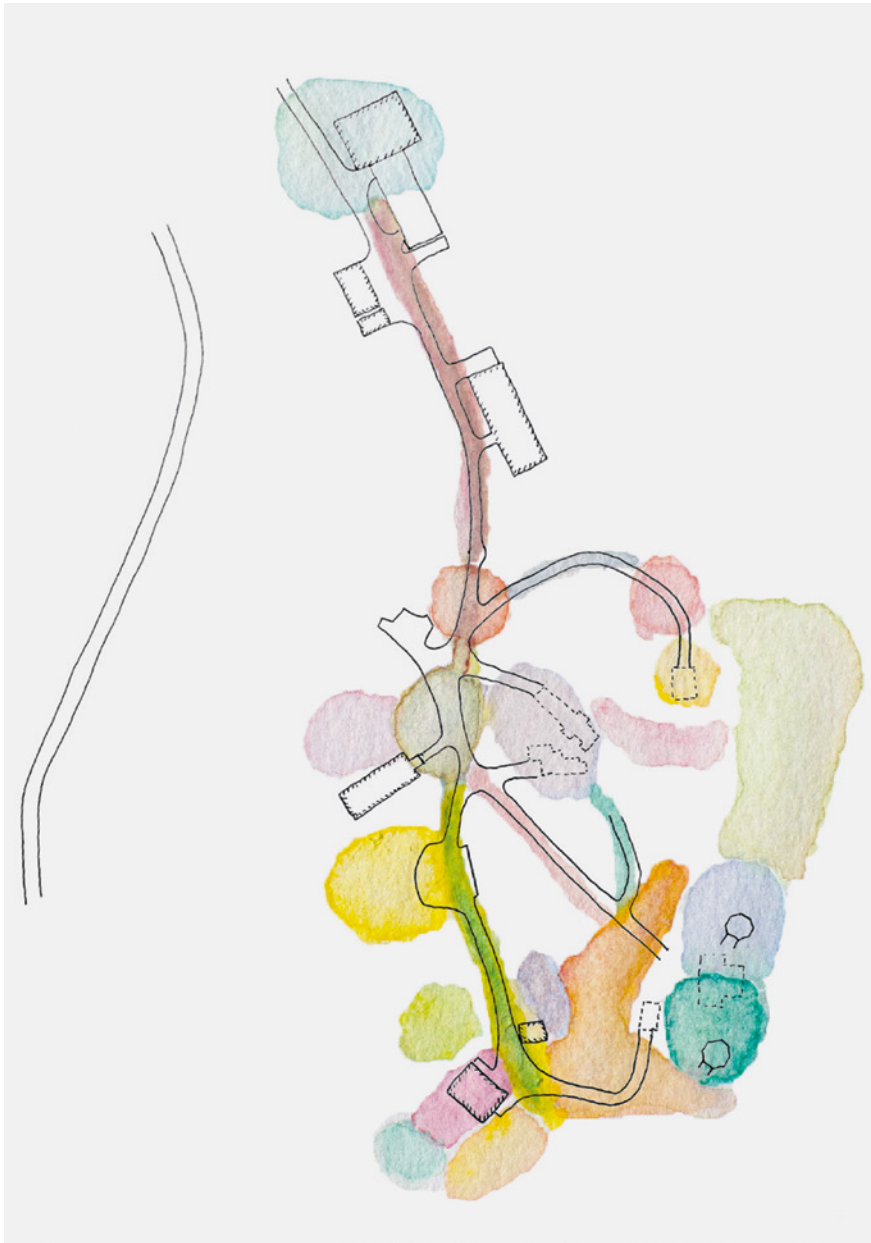
Söderhamns kommun

Mostigshällorna ligger på gränsen mellan Norrala och Söderala socken och är markerad som en galgbacke på en karta daterad år 1654. Vi känner till två avrättningar som har ägt rum här.

† År 1773 dömdes drängen Paul Jonsson i Kolsta till att halshuggas och brännas på bål för att ha haft syndigt umgänge med sin faders sto. Under rannsakingarna kom det även fram att han tidigare haft tidelag med två kor. Han avrättades på gränsen mellan Söderala och Norrala. Märren avlivades strax nedanför galgbacken vid en halvcirkelformad väg och där syntes den sedan spöka i dimman.

† År 1785 blev pigan Anna Olofsdotter från Renskalla avrättad dömd för barnamord. I Död och begravningsboken för Söderala kyrka kan vi läsa att ”Pigan Anna Olofsdotter från Renskalla mördade i Febr. 1785 sitt nyfödda oäkta foster och efter häradsrättens och hofrättens stadfästade dom att halshuggas och i bål brännas. Afrättad den 17 september på afrättsplatsen mellan Söderala och Norrala. Hon var väl beredd.”

Mostigshällornas högsta punkt ligger 100 meter över havet. Mellan 1958–1992 hade flygvärnet en station på platsen och området var inhägnat och stängt. När området öppnades för allmänheten igen tidigt 2000-tal var stationen näst intill utplånad. Idag används Mostigshällorna främst som rastplats.

Karta över området som dels visar verkets utbredning där varje ljud har ett eget färgfält, dels de byggnader, bunkrar, värn och vägar som fanns där tidigare när området var en militäranläggning.

Summary

Anna Asplind, 2017.
"Will Heaven Always Be Blue?"
Sound installation.

Anna Asplind has gathered texts and sounds that visitors experience by moving around at the site. Past and present are woven together, history is made present and immediate, creating links in time and space. The installation focuses on questions concerning ideas and ideologies, our fear of the unknown and violence carried out by the state; but it also recalls a dream about a youth hostel and a look-out tower. The installation unites the history of the place as a site of executions, a military area and a temporary camping ground for berry pickers.

Using conversations, interviews, texts, internet se-

arches and literature, Asplind has created a 20,000 m² sound collage that visitors, equipped with a smartphone and headphones, can discover by interacting with the site through their own individual spatial choreography.

The title "Will Heaven Always Be Blue?" Refers to the social conceptions that at any given time prevail in a society and that influence everything from the legal system to individual relationships. The colour blue exists only as a linguistic construction; it doesn't even exist in older texts, not in heaven and not in the sea. Even today the word for the colour blue is absent in certain languages. In such a way we create collective truths about the world - for example, that although the death penalty has been abolished by law in Sweden, what we take for granted today can, like the colour blue, shift with time.

The artist

Anna Asplind (born 1984 in Karlstad) works as an artist, curator, choreographer and human geographer. By close readings of sites and the body's relation to its surroundings, and by examining how we are permitted to move through different spaces and what movements are expected of us in different contexts, she shapes and makes visible what is habitual in our gestures and actions. Through illuminating a site's history, its functions and inherent social norms, Asplind questions how we view and use the site today. She has been trained at the Gothenburg

Ballet Academy and studied human geography at Stockholm University.

The sound artist Tomas Björkdal has composed the sounds in "Will Heaven Always Be Blue?" The sounds have mainly been recorded at Mostigshällorna (Mostigs Rocks) and at the farm that owns the land on which the former execution site is located. Björkdal's suggestive soundscape, Asplind's texts and the physical site both reinforce and contrast with each other in a finely-tuned dialogue.

The site

Mostigshällorna lie on the border between Norrala and Söderala and are marked as a gallows site on historical maps from 1654. We know of two executions that took place here.

+ On 1 September 1773, the farmhand Paul Jonsson in Kolsta was beheaded and burnt at the stake for having had sinful relations with his father's mare. The mare was also put to death.

+ On 17 September 1785, the servant Anna Olofsdotter from Renskalla was beheaded and burnt at the stake for murdering her new born child.

Mostigshällorna's highest point is 100 meters over sea level. Between 1958-1992, the air force had a station at the site. When the area was again opened to the public in the early 21st century, there was little left of the station. Today, Mostigshällorna is primarily used as a lay-by or rest area.

Blott-

läggning

Nadine Byrne, 2017

Norrbo bro avrättningsplats, Hudiksvalls kommun

Blottläggning

Nadine Byrne, 2017

Metall, stengods, ljud

På ett sätt är den tidigare avrättningsplatsen vid Norrbo bro redan gestaltad i det att den har låtits förvildas och tas tillbaka av landskapet. Det om något – att detta rum i naturen har förträngts, förlorat sin historiska betydelse och blivit en icke-plats – är en talande skildring av hur många sedan dödsstraffets avskaffande i Sverige har känt inför dess verkan. Nadine Byrne har tagit denna ‘naturliga gestaltning’, som utgångspunkt i sin konstnärliga intervention. I verket *Blottläggning* har hon sedan låtit fyra skulpturala bänkar varsamt bryta in i terrängen av rotvältor. Objekt för vila, betraktelse och eftertanke som tillsammans signalerar att här finns något att vara i, konfronteras av och reflektera över; att detta är en Plats och att den har något att berätta för oss.

Vad vill den berätta? Vilka erfarenheter, öden och minnen ligger begravda här? I ett försök att svara på dessa frågor har Byrne låtit gräva ned egentillverkade mikrofoner i marken på platsen. Upptagningen av ljud har sedan omvandlats till toner i en komposition. Resultatet är ett ljudverk i fyra akter som går att lyssna på via appen KOF, på plats eller var du än befinner dig.

Bänkarna är också skulpturer, vars utformning berättar om de fyra människor som vi i början av projektet hade vetenskap om hade avrättats på denna plats. Dessa var Anders Larsson-Norling, Carl Ersson, Pehr Gustafsson Krantz och Brita Andersdotter. Under projektets gång har ytterligare fyra personer tillkommit som avrättats på platsen. De som miste sina liv på Norrbo bro avrättningsplats

var människor vars öden kan berätta något om en svunnen tid. Men genom att närma sig och gestalta en dåtid, att synliggöra det bortglömda, kan vi också blottlägga skeenden i nuet. Hur människor i vår samtida omvärld döms till döden och tvingas möta den genom avrättningar.

Om konstnären

Nadine Byrne (f. 1985 i Stockholm) är utbildad vid Kungl. Konsthögskolan i Stockholm samt vid Kunsthøgskolen i Bergen, Norge.

I sitt konstnärskap – som ofta gestaltar sig i film, skulptur, ljud och textila verk – intresserar hon sig för det personliga i berättelser och minnesbilder, det mänskliga psykets dolda domäner, den poetiska relationen mellan olika material samt den estetik som frigörs genom esoteriska ritualer.

Norrbo bro avrättningsplats

Hudiksvalls kommun

Avrättningsplatsen vid Norrbo bro kallas även Delsbo härads avrättningsplats. Delsbo härad bestod av socknarna Bjuråker, Delsbo och Norrbo. Platsen ligger vid sockengränsen mellan Bjuråker socken och Norrbo socken, i närheten av gränsen till Delsbo socken.

† År 1706, den 21 maj blev västgötasonen Anders Larsson-Norberg, 23 år gammal, halshuggen och uppsatt på fem steglar vid sockenrådet mellan Bjuråker och Norrbo. Han var dömd för ett rånmord på en västgötaknal.

† År 1741 dömdes pigan Karin Hansdotter från Berge, Delsbo, till döden för att hon kvävt sitt nyfödda flickbarn. I Dödboken för Delsbo kyrka står det antecknat att den 16 december ”wart Barnamörderskan Karin Hansdotter ifrå bergie, efter föregången gudelig förberedelse, och stadd i en ganska stor frimodighet, halshuggen, och i båle bränd, ei långt ifrå Norrbo bron, 29 år gl”.

† År 1748, den 16 november blev soldaten Carl Carlsson Redling från Hög socken halshuggen och bränd på bål vid Norrbo bron. Han var dömd för begånget tidelag med ett rödbrunt sto den 15 september samma år. Stoet avlivades och uppbrändes samma dag.

† År 1769 avrättades bonden Olof Hansson från Delsbo för att ha mördat sin egen vuxne son med tre hugg av en täljkniv. Efter halshuggningen begravs han på kyrkogården.

† År 1772, den 10 september kl 10 på förmiddagen avrättades nybyggaren Carl Ersson vid Norrbo bro genom halshuggning och stegling. I Dödboken för Bjuråkers kyrka finns berättelsen om Erssons missgärning återgiven. En kvinna i byn hade sagt att hon var havande med hans barn. Han gick hem till henne en natt, blev insläppt och lade sig med henne på sängen. Med en kniv skar han

sedan ett fem tum långt snitt över hennes strupe varefter han släpade henne ur sängen och sparkade henne tills han förmodade att hon var död och gick sin väg. Hon levde dock fram till kl. 9 på förmiddagen och hann då berätta vad som hänt.

† År 1799, den 26 juni blev Margaretha Carlsdotter Björk från Sättjära i Delsbo socken, halshuggen och bränd på bål för mord på sitt nyfödda barn.

† År 1833 avrättades soldaten Pehr Gustafsson Krantz, 21 år gammal, dömd vid Urtima tinget i Delsbo till döden och stegling för yxmord på en person. I Gävle slottshäktes fånglista står det att han ”6 okt 1833 avsänd i fångtransport, för att i råskillnaden mellan Norrbo och Bjuråkers socknar lif sitt mista genom halshuggning enligt Kungl. Majts domgifne utslag.”

† År 1847 den 29 januari avrättades pigan Brita Andersdotter, 23 år gammal, vid avrättningsplatsen vid Norrbo bro av skarprättaren Anders Lundin. Hon var dömd till halshuggning och nedgravande på platsen för att ha giftmördat tre personer med arsenik. I fångelseprästens anteckningar från Slottshäktet i Gävle, där Brita Andersdotter satt i väntan på dödsstraffet, står det att hon hade ett gott sinnelag och ”i synnerhet den sista tiden. Fast förtröstan om nåd genom Jesus”.

Inför avrättningen 1847 bad Norrbos sockenmän att avrättningen skulle ske på annan plats då flera boställen hade kommit att ligga obehagligt nära. Förutom de avrättade, grävdes även självspillingar och förkastade vargar ner på platsen, vilket bidrog till det obehagliga känslöintrycket. Beslutet att flytta på avrättningsplatsen kom efter att avrättningen 1847 ägt rum, men då den avrättningen blev traktens sista så behövde aldrig någon ny avrättningsplats utses.

Summary

Nadine Byrne, 2017.

“Exposure”.

Metal, stoneware, sound.

In one way the former execution site at Norrbo Bridge has already taken a special form in that it has been allowed to become overgrown and returned to the landscape. If nothing else, that this space in nature has been suppressed, lost its historical significance and become a non-site is a telling statement of how many feel about the death penalty since its abolition in Sweden. Nadine Byrne has taken this “natural representation” as a point of departure in her artistic intervention. In “Exposure”, four sculptural benches have delicately broken a terrain of uprooted trees. Objects for rest, reflection and contemplation, these benches signal that here is something to be in the midst of, be confronted by and reflect over: that this is a Site and it has something to tell us.

What can it tell? What experiences, destinies and memories lie here underground? In an attempt to answer these questions Byrne has buried self-made microphones in the ground at the site. The recorded sounds have then been transformed into tones in a composition in four acts that can be heard via the app KOF, on the site or wherever you are.

The benches are also sculptures, whose form relates to four people whom we know were executed here. Those who lost their lives at the execution site at Norrbo Bridge were people whose

fates can tell us something about past times. Yet by closely approaching and depicting the past, by making the forgotten visible we can also uncover its remnants in the present - how people today are sentenced to death and forced to meet death by execution.

The artist

Nadine Byrne (born 1985 in Stockholm), educated at the Royal University College of Fine Arts in Stockholm and at the Kunsthögskolen in Bergen, Norway

Nadine Byrne, who often works with film, sculpture, sound and textiles, is interested in personal narratives and memories, the hidden domains of the human psyche, the poetic relation between different materials and the aesthetic that is liberated through esoteric rituals.

The site

The execution site at Norrbo Bridge is also known as the Delsbo district execution site. Delsbo district consisted of the parishes of Bjuråker, Delsbo and Norrbo.

+ On 21 May 1706 Anders Larsson-Norberg, from Västgötaland was beheaded, drawn and quartered and laid on the wheel, hand and head affixed to a separate pole, for robbing and murdering a Västgöta peddler.

+ On 10 September 1772, at 10 o'clock, the settler Carl Ersson, condemned for having cut the throat of a pregnant woman who declared him to be the father of the child, was beheaded, drawn and quartered and laid on the wheel.

+ In 1833 the soldier Pehr Gus-

tafsson Krantz, 21 years old, sentenced at Urtima Court in Delsbo to death and drawn and quartered and laid on the wheel for murdering a person using an axe.

+ On 29 January 1847, the servant Brita Andersdotter, 23 years old, was executed, having been sentenced at Delsbo county court to death by beheading and burial at the site for having poisoned three people with arsenic.

Before the execution in 1847, Norrbo parish representatives requested that the execution should take place elsewhere because several dwellings had been built uncomfortably close to the site. The decision to move the site came after the execution had been carried out, but thereafter no rejected wolves, executed people or suicides were permitted to be buried at the site.

After the creation of the artwork, information has been received about three more people who were executed at this site:

+ On 16 december 1741 Karin Hansdotter, 29 years old, was beheaded and burnt at the stake for the murder of her new-born child.

+ On 16 November 1748, the soldier Carl Carlsson Redling was beheaded and burnt at the stake for having committed sodomy with a red-brown mare. The mare was killed and burnt the same day.

+ On 26 June 1799 Margaretha Carlsdotter Björk was beheaded and burnt at the stake for the murder of her new-born child.

Häx-
myran
1672 –
2017

David Larsson, 2017

Häxmyran, Ovanåkers kommun

Häxmyran

1672–2017

David Larsson, 2017

Lågbränd stengodslera

och stål

Åtta kvinnor dömdes, avrättades och brändes på bål. Dömda inte bara till döden utan till förkastelse, uteslutna ur samhället, fråntagna välsignelsen och nekade en begravning i vigd jord. Det som var kvar efter att elden gjort sitt trampades ner i myren och täcktes med stenar så att de inte skulle kunna ”gå igen”.

David Larssons verk *Häxmyran 1672–2017* gestaltar sig i åtta urnor av lera, brända på samma plats som där kvinnornas kvarlevor fick brinna till förintelse. Urnorna, som

är placerade i en cirkel på platsen, bär inskriptioner som berättar om de avrättade kvinnornas öden. Men de säger samtidigt något om andra kvinnors villkor runt om i världen; om vår värld och om vår tid. Genom elden har leran, istället för att förintas, härdats till en keramik som kan bevaras i tusentals år. Här bär de vittne om det som fallit i glömska och det vi inte vill se. Dessa åtta urnor kommer efter det att projektet avslutats, att begravas på platsen för att i jorden bevaras som fragment och minne över de händelser som ägt rum på Häxmyran.

För alla de kvinnor som avrättades vid Häxmyran i maj 1672 finns en extra urna, en urna som tar plats i samhället, som ger dessa individer och deras marginaliserade berättelse en röst idag. Dessa åtta urnor förvaltas var och en av en person som deltagit i arbetet med gestaltningen och finns under projekttiden närvarande på åtta olika platser i Ovanåkers kommun, regionen och landet.

Om konstnären

David Larsson (f. 1981 i Uppsala) är utbildad vid Kungl. Konsthögskolan i Stockholm.

I sina verk, som ofta består av eller utgår ifrån samlingar av föremål, erfarenheter eller information intresserar han sig för vårt kollektiva minne, vad vi väljer att bevara och vad som antas vara värdelöst. Genom kartläggningar, sociala processer och installationer utforskar han det moderna projektets framfart, undanträngningen av och avstånden till historiska skeenden, samt de tolkningsföreträden och normaliseringsprocesser som historieskrivningen är förknippad med och hur detta påverkar förutsättningar för olika sammanhang och levnadsvillkor idag.

**† Förledne den 8 maj
brändes i Ovanåker åtta
stycken kärringar.**

Ur brev från prästen
Petrus Nerbelius, 1672

Häxmyran

Ovanåkers kommun

Häxmyran, eller Häxmyrtjärn, har enligt lokal tradition fått sitt namn då personer dömda för trolldom ska ha avrättats här. På platsen finns även ett stenröse som har utpekats som en eventuell grav.

Under Häxprocesserna på 1670-talet vet vi att minst åtta stycken kvinnor halshöggs och brändes i Ovanåker. Prästen Petrus Nerbelius skrev i ett brev 1672:

“Förledne den 8 maj brändes i Ovanåker åtta stycken kärringar”

Var de åtta kvinnorna avrättades vet vi inte exakt, men det kan mycket väl ha skett på denna plats.

Häxprocesserna i Sverige sägs ha varit relativt begränsade jämfört med andra länder i Europa. Totalt avrättades och brändes omkring 400 personer mellan 1492–1704. Häxprocesserna var särskilt intensiva under åren 1668–1676, perioden som kommit att kallas för ”Det stora oväsendet” då rädslan för trolldom och häxor spred sig som en löpeld från Härjedalen och Dalarna, via Hälsingland och Gästrikland upp mot Ångermanland och sedan vidare till Västerbotten.

Häxprocesser är tyvärr inget som vi lämnat bakom oss i historien. På flera platser runt om i världen döms, avrättas och mördas fortfarande framförallt kvinnor och barn, anklagade för häxeri. I Sverige dömer vi inte längre kvinnor för häxeri. Eller kanske gör vi det fast i andra sammanhang? Man kan till exempel fundera på hedersvåld eller hur kvinnor hängs ut i sociala medier, ofta med extremt våldsamma och grovt sexuella undertoner.

Summary

David Larsson, 2017.

“Häxmyran 1672-2017”

(Witches’ Swamp 1672-2017).

Low-fired stoneware and steel.

Eight women were sentenced, executed and burnt. They were not only sentenced to death but also condemned, ostracized from society, deprived of the blessings of the church and denied burial in consecrated ground. What remained after the fire did its work was tramped down into the swampy ground and covered over with stones, to ensure that the women didn’t “rise again”.

David Larsson’s work, “Häxmyran 1672-2017”, consists of eight clay urns, fired at the same place where the women’s remains were burnt to ashes. The urns, which are placed in a circle, bear inscriptions that tell the story of the executed women’s fate; but at the same time, they tell us something about the conditions of other women in the world, about our world and our time. Instead of being destroyed by fire, clay has been hardened into ceramics, which can be preserved for thousands of years. Here the ceramic urns

attest to what has been forgotten and what we don’t want to see.

For each of the eight women who were executed at Häxmyran in May 1672 there is an additional urn. Placed in the community, these urns give voice to the individuals and their marginalized narratives. Each of the eight urns is looked after by a person who participated in producing the artwork and for the duration of the project they are on display in 8 different sites in Ovanåker municipality, the region and the country.

The artist

David Larsson (born 1981 in Uppsala), educated at the Royal University College of Fine Arts in Stockholm.

Larsson’s work, often consisting of - or based on - collections of objects and experiences, reflects his interest in our collective memory, what we choose to preserve and what we consider worthless. By making background studies and surveying social processes, he investigates the progress of the modern project, the repression of and distance to agrarian society, the preferential rights of interpretation and normalizing processes that history writing is associated with, and how this creates the prerequisites for different contexts and living conditions today.

The site

Häxmyran (Witches’ Swamp) or Häxmyrtjärn (Witches’ Mere), according to local tradition, is named for being the site of executions of witches or sor-

cerers. The site also contains a pile of stones that has been identified as a possible grave.

During the witch trials in the 1670s, we know that at least eight women were beheaded and burnt in Ovanåker. In a letter from 1672, the Reverend Petrus Nerbelius wrote:

“On the 8th of May, in Ovanåker, eight hags were burnt.”

We don’t know exactly where the eight women were executed, but it could very well have been at Häxmyran.

The witch trials in Sweden are considered to be relatively limited in comparison with the trials in other European countries. In total, some 400 people were executed and burnt between 1492 and 1704. The witch trials were particularly intensive during 1668-1676, a period that came to be called “The great uproar”, when fear of sorcery and witches spread like wildfire from the provinces of Härjedalen and Dalarna, via Hälsingland and Gästrikland, north towards Ångermanland and further north to Västerbotten.

Unfortunately, we have not left witch trials behind us in history. In several places in the world, people - especially women and children - accused of witchcraft are still condemned, executed and murdered. We no longer condemn women for sorcery in Sweden. Or perhaps we do, but in other contexts or other ways? We might consider honour killing or how women are exposed in the social media, often with extremely violent or gross sexual undertones.

Rum för undantag (svarta speglar)

Conny Karlsson Lundgren, 2017

Trekanten, Hofors kommun

Rum för undantag (svarta speglar)

Conny Karlsson Lundgren, 2017

Installation: svartpigmenterat
glas, metall, rep, mässing

Undantagstillståndet, det tillfälliga upphävandet av lagen, kan förklaras som ett verktyg för politisk och social kontroll i våra nödlägen. Begreppet har utvecklats till att även tala om Undantagsplatser eller Rum för undantag; de områden där den ”normala” lagen inte längre gäller och där människor utsätts för övergrepp genom att medvetet fråntas grundläggande rättigheter.

Trekanten har en historia av att vara ett gränsland, en plats som förenar tre socknar i det att de delar en gemensam gräns. Avrättningsplatser placerades ofta vid dessa sockengränser, som ett sätt att övervaka, kontrollera och genom folketro ”skrämma” människan att hålla sig inom sitt område, på rätt sida av gränsen. Mellan år 1695–1752 avrättades sju personer här, Michel, Brita, Cherstin, Anders, Brita, Olof och Eric. De avrättade fick inte begravas i vigd jord, istället antogs de fastna likt vålnader i gränslandet. Under samma period började konvexa svarta Claudespeglar användas av landskapsmålare och vandrar. De små fickspeglarna blev ett sätt att med ryggen vänd mot motivet och genom spegelns svarta yta betrakta, undersöka och abstrahera landskapet i ett försök att se, visualisera och komma nära det ”andra”.

I sin gestaltning *Rum för undantag (svarta speglar)* har Conny Karlsson Lundgren skapat en temporär minneslund. Området markeras av material som annars används för avspärningar och tillfälliga byggnationer och dess form är hämtad från platsens föränderliga gränsdragning mellan 1693, ett par år innan de första avrättningarna, fram till idag. Sju stycken standardiserade övervakningspeglar som vanligtvis synliggör undanskymda utrymmen i behov av utökad kontroll har gjorts om till Claudespeglar (en per person). Här får de reflektera platsen, med en intention att förstärka Trekantens berättelse och ladda detta rum med en samtida diskussion kring gränser. Hur människor fastnar i stora gränsområden, avhumaniseras och blir osynliga, i väntan på att någon tar ansvar.

Om konstnären

Conny Karlsson Lundgren (f. 1974 i Västervik) är utbildad i Fri konst vid konsthögskolan Valand i Göteborg och deltog i Van Eyck Post Academic Studio Research Program i Maastricht, Nederländerna.

I sitt konstnärskap – som förenar film, text, visuella representationer och dokument – arbetar han med en ickelinjär associativ historieskrivning som utforskar gränser mellan en social, politisk och privat identitet. Han fascinerar av det efemära, till synes tillfälliga spår och ögonblick som tillsammans bildar större sammanhang.

Trekanten

Sandvikens kommun

Trekanten ligger på gränsen mellan Österfärnebo socken, Torsåkers socken och Årsunda socken. Platsen är markerad som avrättsplats på en historisk karta över Gammelstilla Bruk år 1815.

† År 1695, den 16 januari skedde en dubbelavrättning på platsen. Då avrättades soldaten Michel Hansson i Skinnarbo för ”blodskam och dubbelt hoor med halshuggande och nedgrafwande nohr på heden och sochneskillnan” samt Brita Larsdotter som var hans hustrus brorsdotter. Brita Larsdotter uppges vara ”förwissnad ned om midjan” vilket skulle kunna betyda att hon var delvis förlamad. Hon avrättades med ”halshuggande och brännande å bähle” dömd för mord på sitt nyfödda barn. Själv uppgav hon att barnet var dödfött, men det kunde inte undersökas då hon lätit sin syster gömma det döda barnet i skogen efter födseln.

† Samma år, den 19 juni avrättades även hustrun Cherstin Larsdotter i Skinnarbo för ”blodskam och dubbelt hoor med halshuggande och nedgrävande ner på heden wid Sochneskillnan.” Hon dömdes till döden i samma urtimiting som sin syster Brita Larsdotter och deras fasters man och varför hon avrättades ett halvår senare vet vi inte. Hon dömdes till döden för att ha legat samman med Michel Hansson. Det var även hon som hjälpte sin syster att gömma det dödfödda barnet i skogen.

† År 1703, den 23 augusti blev drängen Anders Andersson i Sweden avrättad för sin ”tidelag Synd med halshuggande och brännande å bähle wid allmanningen nohr på heden.”

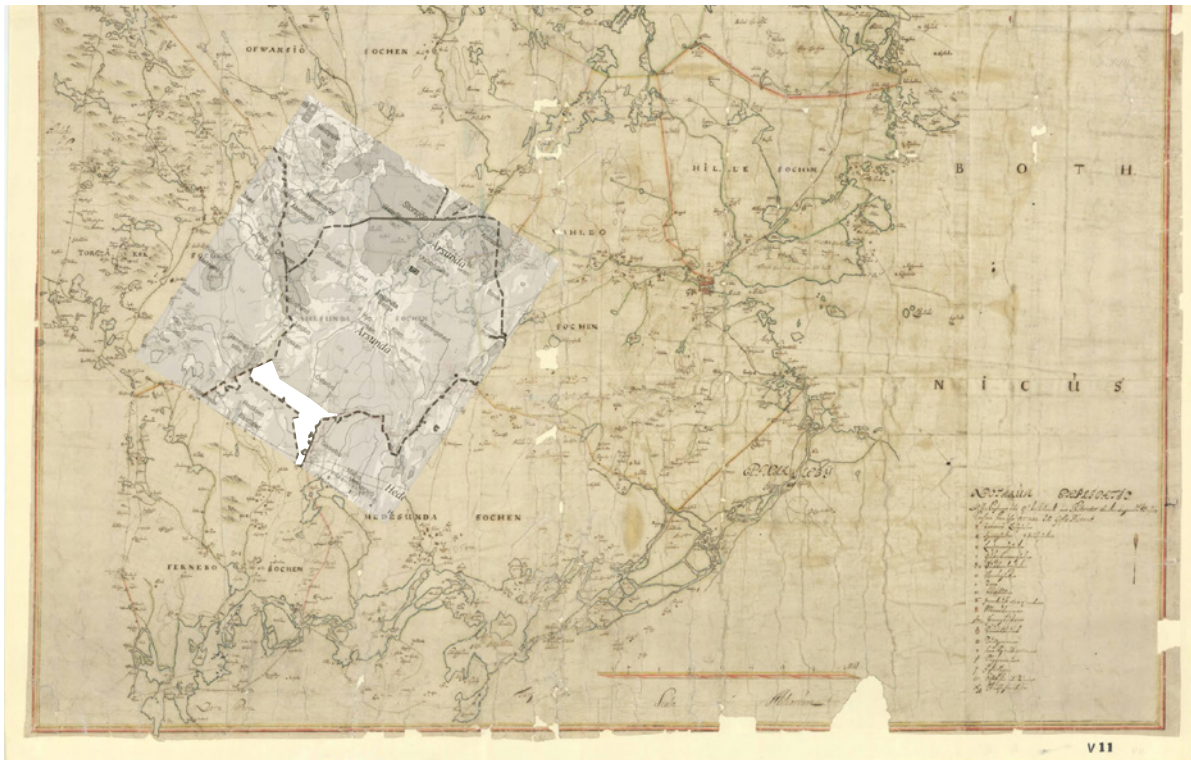
† År 1704, den 11 november blev hustrun Brita Jonsdotter för sitt mordbrännande i Nässja by avrättad med ”halshuggande och brännande å bähle wid allmanningen nohr på heden”.

† År 1720, den 10 december blev drängen Olof Pärsson, 19 år, halshuggen och bränd på bål för sitt tidelagsbrott. Skarprättare var Anders Persson Trafware som fick 3,24 daler i resersättning och 16 daler för själva jobbet.

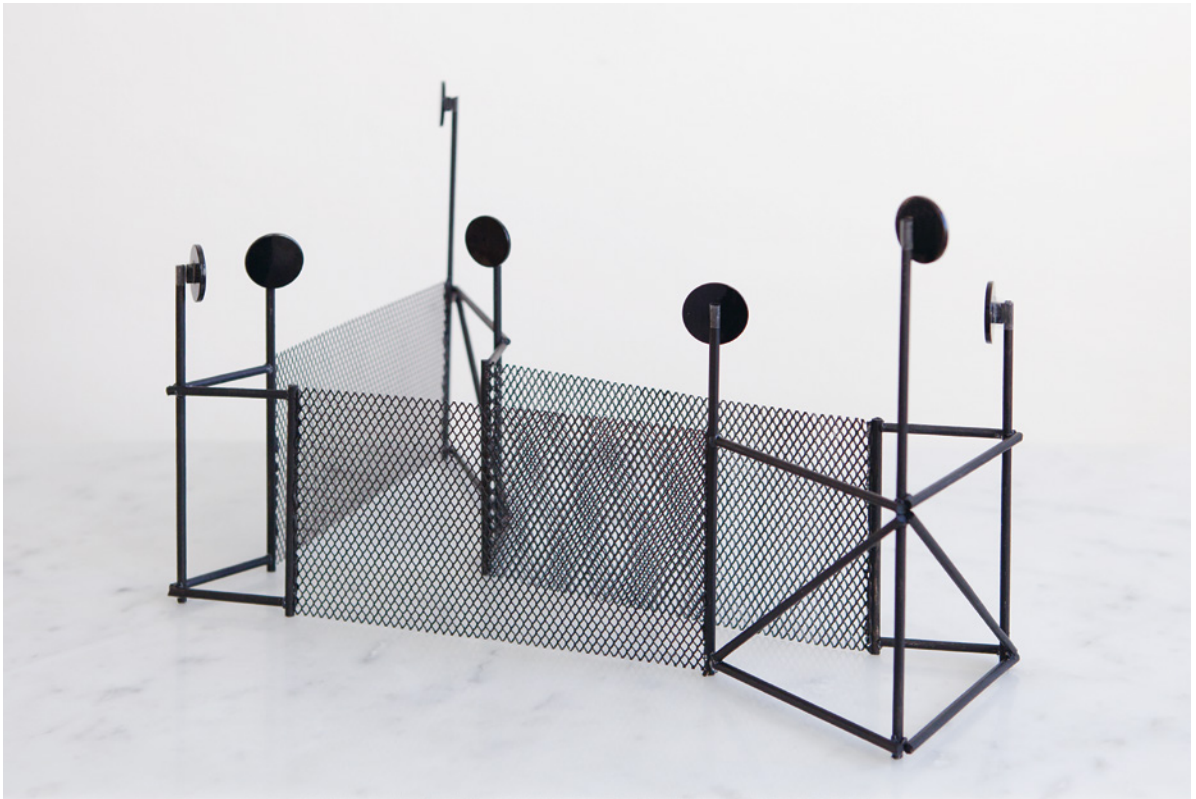
† År 1752, den 27 maj blev Eric Ferner skraddare vid Gysinge Bruk, ”avrättad på Heden mellan Fernebo och Årsunda” för yxmordet på änkan Anna Brinck, 23 år. I Österfärnebos dödbok står att hon ”blef d.28 mars med 6 död. yxehugg i halsen, hufwudet och bröstet omännskel. mördad af Skraddaren wid Gysinge Bruk, Eric Ferner. 69 år gl”. Eric Ferners kropp blev efter halshuggningen satt på 5 steglar.

**† Michel Hansson avrättades
för blodskam och dubbelt
hoor med halshuggande och
nedgrafwande nohr på heden
och sochneskillnan.**

—
16 januari 1695

Skisser: Markaskällgränsförflyttning 1693, collage/Historiska kartor.

Modell

Skisser: Claudespegel (eng. Claude glass).

Summary

Conny Karlsson Lundgren, 2017.
"Space of Exception
(Black Mirrors)".

Installation: Black pigmented
glass, metal, rope, brass.

A declared state of emergency - the temporary annulment of the rule of law - can be explained as a tool for political and social control in exceptionally difficult circumstances. The concept has been developed further to cover emergency sites or spaces of exception: areas where "normal" laws no longer apply and where people are exposed to assault or abuse through being deliberately deprived of their fundamental human rights.

Trekanten (the Triangle) has a history of being a borderland, a place that connects three parishes through their sharing a common boundary. Execution sites were often placed on these borders, as a way of supervising, controlling and, through local beliefs or folklore, "scaring" people to keep themselves within their own area, on the right side of the border. Between 1695 and 1752 seven people were executed at Trekanten: Michel, Brita, Cherstin, Anders, Brita, Olof and Eric. The executed were not allowed to be buried in consecrated ground for it was thought they would remain like ghosts in the borderlands. During the same period, convex black Claude glass or black mirrors began to be used by landscape painters and by itinerants and travellers. Facing away from the motif or scene, these small pocket mirrors became, through their black surface, a way to

observe, examine and abstract the landscape in an attempt to see, visualize and come close to the "other".

In "Space of Exception (Black Mirrors)" Conny Karlsson Lundgren has created a temporary memorial park. The area is marked by material that is otherwise used for demarcation and temporary building work, and its form derives from the site's variable borders that have been drawn between 1693 (a few years before the first executions) and today. Seven standardized surveillance mirrors, which usually illuminate obscure or hidden spaces requiring increased oversight, have been turned into Claude mirrors (one per executed person). Here the mirrors reflect the site in order to reinforce Trekanten's narrative and generate a contemporary discussion about borders. How people get stuck in large border areas, how they are de-humanized and become invisible while waiting for someone to take responsibility.

The artist

Conny Karlsson Lundgren (born 1974 in Västervik), educated in Fine art at the Valand Academy in Gothenburg, has participated in the Van Eyck Post Academic Studio Research Program in Maastricht, the Netherlands.

Conny Karlsson Lundgren's art combines film, text, visual representations and documents. He works with non-linear, associative history narratives that investigate the boundaries between and among social, political and private identities. He is fascinated by ephemera, seemingly temporary traces and moments that together form larger contexts.

The site

Trekanten (the Triangle) lies on the border between the parishes of Österfärnebo, Torsåker and Årsunda. It is marked as an execution site on historical maps of Gammelstilla Bruk in 1815.

On 16 January 1695 there was a double execution on the site. The soldier, Michel Hansson from Skinnarbo was beheaded and buried north of the heath, on the parish boundary, for "incest and double adultery/whoring and Brita Larsdotter was beheaded and burnt at the stake for infanticide. She was said to be "withered below the waist."

+ On 19 June 1695 Cherstin Larsdotter in Skinnarbo was beheaded and buried north of the heath for "incest and double adultery/whoring. She was the sister of Brita Larsdotter and had lain with Michel Hansson, who was married to her aunt.

+ On 23 August 1703 farmhand Anders Andersson in Sweden was executed for "committing the sin of bestiality, and beheaded and burnt at the stake on the public grounds north of the heath."

+ On 11 November 1704 Brita Jonsdotter was beheaded and burnt at the stake for committing arson in Nässja village.

+ On 10 December 1720 farmhand Olof Pärsson, 19 years old, was beheaded and burnt at the stake for bestiality.

+ On 27 May 1752 Eric Ferner, 69 years old, tailor at Gysinge Bruk, found guilty of murder, was beheaded and affixed to the wheel, hand and head nailed to a pole, on the border between Färnebo and Årsunda.

En
människas
död är en
tragedi, en
miljon döda
är statistik

Sebastian Mügge, 2017

Domarstenarna, Gävle kommun

En människas död är en tragedi, en miljon döda är statistik

Sebastian Mügge, 2017

Installation: trä,
sprayfärg, tusch,
536 krucifix

Med gestaltningen *En människas död är en tragedi, en miljon döda är statistik** vill Sebastian Mügge problematisera den tystnad och den otäcka likgiltighet som vi gärna tycks falla in i när dödstalen tilltar. Som att det oräkneliga lägger sig likt en bindel för våra ögon; att vi inte kan eller vill se mängden av individer som faller offer för statliga övergrepp, förtryck och dödsdomar i vår samtid. Och för att motverka ett distanserat och mer undflyende förhållningssätt till dödsstraffets fortsatta verkningar runt om i världen har konstnären valt att närma sig flera personliga berättelser och levnadsöden av redan avrättade personer. Här kan installationen ses som ett försök att lyfta fram avrättningsoffret genom tiderna och klä den annars så anonyma och avhumaniserade statistiken i anletsdrag, säregna retoriska grepp och val av sista måltider.

Gestaltningen tar sig uttryck i en illa kamouflerad nöjesfältkiosk, en formpreferens med vilken Mügge vill belysa aspekter av den sensationslust och det exploaterande av andras lidande som arrangemangen kring dödsstraffet kan ha varit förknippat med genom historien. Här förnas också ett textbaserat verk med objekt i form av 536 krucifix. Korsfästa profeter som får representera antalet individer som har mist livet genom avrättning bara i del-

staten Texas sedan 1982. I verkets textdel blir det även möjligt att studera en för allmänheten okänd individs egna ord och fördjupa sig i dennes öde. Det rör sig om fånge nummer 536, 33-åriga Adam Ward som avrättades bara några dagar innan påsken 2016.

*Verket lånar sin titel från ett av Josef Stalins mer beräknande uttalanden.

Om konstnären

Sebastian Mügge (f. 1981 i Bonn, Tyskland) är utbildad vid Konsthögskolan i Umeå.

Hans konstnärliga praktik baserar sig huvudsakligen på en myllrande samling av måleri, teckning, återvunna och samplade föremål som mynnar ut i monumentala installationer och narrativa skulpturer.

Gestaltningar som väver samman historiska skeenden med samtiden och undersöka frågor om olika identiteter, maktordningar och hur konflikter påverkar våra vardagsliv.

Domarstenarna

Gävle kommun

Avrättningsplatsen ligger på gränsen mellan Trödje och Hilleviks ägor, ca 80 m söder om de stora klippblocken som kallas för *Domarstenarna*. Platsen kallades för avrättningsplatsen vid Trödieby. Vi känner till en avrättning som har skett här.

† Enligt kyrkboken i Hille den 31 juli 1769 avrättades Johan Persson för mordet på sin hustru. Bara några månader tidigare hade hustrun skrivits in som mördad i samma bok.

I domstolsbeslutet som skickades från Svea Hovrätt till styrelsen i Gävle finns det beskrivet vad som hänt. Där berättas det att torparen Johan Persson bråkade och slagits med hustrun om aftonen den 1 april 1769. Efter att hon slagit honom med en käppkvast i ansiktet slog han henne i huvudet med en eldtång så hårt att hon föll i golvet. Därefter fortsatte han slå tills dess att hon inte förmådde ropa mera, utan låg som att hon vore död. Då tog han ett tagelsnöre och lindade det två varv ganska hårt kring hennes hals och slog en dubbelknut så att hon dog. Utslaget löd ”dhet skal han, Johan Persson, sig själft til wälförtiant straff, samt androm till skräck och warnagel, mista höger hand, halshuggas och steglas”.

Under förhören bekänner Johan Persson även att han begått ”tidelagssynd med tegeldrängen Sten Olofssons röda och vita ko”. Kon dömdes av tingsrätten att ”skaffas ur vägen”.

I en skrivelse som följde domstolsbeslutet intygas att ”år 1769, d. 31 Julii, blef före detta husmannen Johan Persson från Hwarhwa på afrättningsplatsen wid Trödieby efter detta höga utslag således exequerad af Skarprättare Carl Fredrik Strandberg; och hufwudet och högra handen först afhögs och kroppen sedan lagd å fem stegel.”

† Johan Persson
miste höger hand,
halshöggs och sattes
på fem stegel för sin
mordgärning på sin
egen hustru.

31 juli 1769

...thenship & all. I'll be back. My last words will be
good day to die." Remember, the death penalty
of it brothers... I do, I would like to tell everybody that I'm so
at happened. I'd like to thank everybody that's been here through the ye
as - they really changed me. Sister Doris, mom, brothers, sister, dad; I love ya'll. M
nt double when you need one? My Lord is my life and savior, nothing shall I fear.
t this party started. I think that governor's phone is broke. He hadn't c
give the command to fire, fire straight at my h
he order. It will be my last to you. I protest
demnation. I have fought a hund
S for France, and not one against her.
ve me, sir, I meant not to do it. I'd rather be t

Summary

Sebastian Mügge, 2017.

“One person’s death is a tragedy, a million deaths are statistics”*

Installation: wood, spray paint, ink, 536 crucifixes.

In “One person’s death is a tragedy, a million deaths are statistics” Sebastian Mügge problematizes the silence and ugly and alarming indifference that we so willingly fall into when the death toll rises. It is as if the incalculable becomes like a blinder covering our eyes; we cannot or will not see the numbers of individuals who are suppressed, attacked, condemned to death by the state today. To counteract our impassive or evasive attitude towards the continuation of the death penalty in the world, the artist has chosen the personal narratives and life stories of several already executed people. His installation can be seen as an attempt to shed light on condemned victims throughout history, providing these

otherwise so anonymous and de-humanized statistics with personal features, distinctive rhetorical devices and choices of food for their last suppers.

Mügge’s work takes the form of a badly-camouflaged fair-ground kiosk, a reference that the artist uses to illuminate aspects of the sensationalism and exploitation of others’ suffering that the arrangements around executions could be associated with historically. He also combines text-based work with objects - in this case, 536 crucifixes - crucified prophets who represent the number of individuals who have died through execution, just in the state of Texas since 1982. In the texts, the public has the opportunity to study, a, to us unknown individual’s own words and learn about his fate. The person in question is prisoner number 536, Adam Ward, 33 years old, who was executed a few days before Easter in 2016.

*The title makes reference to one of Josef Stalin’s more calculating statements.

The artist

Sebastian Mügge (born 1981 in Bonn, Germany), educated at the Academy of Fine Arts, Umeå.

Sebastian Mügge’s art is primarily based on a myriad collection of paintings, drawings, recycled and sampled objects which end up in monumental installations and narrative sculptures. He weaves together historical periods with the present-day and investigates questions

concerning different identities, power structures and how conflicts affect our everyday lives.

The site

The execution site lies on the boundary between Trödje and the Hillevik grounds, about 80 meters south of the large boulders called “Domarstenarna” (Judgement Stones). The site was named Execution Site at Trödie Village. We know of one execution that took place here:

+ On 31 July 1769, the crofter Johan Persson from Vara was executed, condemned for having murdered his wife through strangling on the evening of 1 April, 1769.

At the trial, Johan Persson also confessed to having committed sodomy with a red and white cow.

Johan Persson was beheaded, his right hand severed, and he was affixed to the wheel for his murderous act - as a warning example to others.

The cow was killed and burnt. Normally those who committed sexual acts with animals were burnt at the stake after being beheaded, but since murder was considered a more serious crime, it was given the severest punishment in law: breaking on the wheel. This meant that after beheading, the body was dismembered, cut into four pieces and laid on a wheel which sat on four poles. The head and a hand were nailed to a fifth pole, where they remained for a time after the rest of the body was taken down and buried on the site

A

O

D

Erik Rask, 2017

Hedesunda avrättningsplats, Gävle kommun

AOD

Erik Rask, 2017

Handsömnad och

korsstygn på linneduk

(del av process)

Med verket *AOD* har Erik Rask arbetat med en släktereaterad minnesförlust av en platsspecifik händelse. Här har han närmat sig det bortglömda eller förträngda och undersökt hur en fortsatt amnesi kan undvikas. Att utföra gestaltningen i icke beständiga material är medvetet då nedbrytningen kan säga något om hur minnen riskerar att blekna över tid. I sitt verk för konstnären fram en nedtystad historia i ljuset, varpå han låter en symbolisk minnesförlust utspela sig genom de textila broderiernas sönderfall. I december 2017 ämnar han att samla in resterna av dessa textilier för att med en konservators kunnande hejda nedbrytningen och bevara minnet för eftervärlden.

Verket som består av ett flertal broderier utförda i rött märkgarn på oblekt linne, utgörs av texter vilka är baserade på de vittnesmål och det domslut som ledde till att konstnärens anmoder Anna Olsdotter avrättades på denna plats år 1820. Broderierna är placerade på och omkring avrättningsplatsen med centrum vid den flata stenhäll som sannolikt var den plats på vilken hennes kropp brändes efter halshuggningen. Texterna, broderade med det typsnitt som Annas barnbarnsbarn, broderade sina märkdukar med ett halvsekel senare, beskriver de svåra förhållanden under vilka hon levde med sina barn, sin man och sin svärfar. Domslutet väcker frågor och kan tolkas som att Anna, efter att först ha nekat, tar på sig hela skulden för att rädda sina barns framtid.

Valet av teknik har, utöver ovan nämnda skäl, även en konsthistorisk referens i adelsdamen Mätta Charlotta Focks broderade verk *Klagoskrift* från 1805, i vilken hon i avsaknad av andra möjligheter att skriva ner sin överklagan gällande sin dödsdom broderade in denna med korsstygn på tyglappar. Anna och Mätta, två kvinnor av olika klass men under samma patriarkala maktsystem, dömdes båda till döden och avrättades mot sitt nekande efter tveksamma rättegångar i början av 1800-talet.

Om konstnären

I sin konstnärliga praktik återkommer Erik Rask (f. 1981 i Gävle) till kritiska läsningar av vår samtids betydelser ifråga om politiska, ekonomiska och sociala ordningar. En läsning som ofta gestaltar sig i målningar av öde stadsvyer, våldsamma bränder, populärkulturella referenser och övergivna grävmaskiner.

Erik Rask har studerat vid Konstskolan i Gävle samt oljemåleri vid Lu Xun Academy of Fine Art i Shenyang men har också en kompletterande examen i kulturvård från Göteborgs universitet.

† **Avrättningen av
Hedesunda mörderna
lärer nu vara bestämd
till den 16 dennes
på den av förut
bestämda platsen.**

Notis i Hedesundaposten 1851

Hedesunda avrättningsplats

Gävle kommun

På gränsen mellan Gävleborgs och Uppsala län ligger både Hedesunda sockens och Östervåla sockens avrättningsplats. Om socknarna använde samma yta som avrättningsplats eller höll sig på sin sida av gränsen vet vi inte.

Vi känner till att Hedesunda använde avrättningsplatsen år 1820 och 1851. Det ska även ha skett avrättningar i Hedesunda år 1752 och 1764, men var dessa verkställdes kan inte säkert sägas.

† År 1820, den 17 maj halshöggs Anna Olsdotter på platsen och brändes därefter på bål. Hon var dömd för att ha mördat sin svärfar med arsenik. Svärfadern hade bott med sin son, sonhustru och deras barn. Enligt domstolsprotokollet förekom mycket bråk och slag mellan den äldre mannen och hans son. Till en början så var även sonen misstänkt

för mordet, men Anna Olsdotter tog slutligen på sig hela skulden. Det är Anna Olsdotter som är anmoder till konstnären Erik Rask.

† År 1851, den 16 juli skedde länets sista dubbelavrättning på Hedesunda avrättningsplats. Det var Stina Jönsdotter från Lindåsen född 1819 och drängen Erik Jönsson född 1812 från Kjessmansbo, som avrättades dömda för att ha arsenikmördat Stina Jönsdotters make. I rannsakingarna framgick det att paret levte i osämja och att maken ofta i berusat tillstånd misshandlat sin hustru. I Norrlands-posten annonserades den förestående avrättningen med en notis "Avrättningen av Hedesunda mörderna lärer nu vara bestämd till den 16 dennes på den av förut bestämda platsen".

Sista gången Östervåla socken använde platsen var år 1836.

Vid en skogsavverkning år 1912 höggs en tall ner, i vilken tre årtal var inristade av när avrättningar skett. För att markera och bevara platsen i minnet uppfördes efter avverkningen stenrösen kring området. Östervåla kommun reste även en minnessten på platsen år 1947.

Vid vägen ska det även finnas ett bevarat stenkast. Förbipasserande tog med sig en knytnävsstor sten och kastade den på platsen för att skydda sig från ont. Stenkast finns vid flera avrättningsplatser i länet.

Märkduk och typografi från Annas barnbarnsbarn.

Summary

Erik Rask, 2017.
“AOD”.

Hand-sewn, cross-stitched linen cloth (part of a process).

In “AOD” Erik Rask has worked with a family-related memory loss connected to a site-specific event. He has approached the forgotten or repressed and investigated how continued amnesia can be avoided. Making this work in perishable material is a conscious choice as decomposition can say something about how memory risks fading over time. In his work the artist sheds light on a suppressed story, and thus lets a symbolic loss of memory be enacted through the disintegration of the embroideries. In December 2017 Eric Rask intends to collect the remains of these textiles, and using a conservator’s expertise, halt their decomposition and preserve their memory for posterity.

The work - several embroideries in red marking thread on white linen - comprises texts based on the testimonies and the judgement that led to the execution of the artist’s distant relative, Anna Olsdotter, at this site in 1820. The embroideries are placed in and around the execution site, whose centre is the stone slab, where her body was burnt after beheading. The texts, embroidered with the same typeface that Anna’s great great grandchildren used

to embroider their samplers half a century later, describe the difficult conditions under which she lived with her children, her husband and father-in-law. The court’s decision can be questioned; it may be that Anna, after first having denied the crime, then admitted to being guilty in order to ensure her children’s future.

Eric Rask’s choice of materials and technique also has an historical artistic reference in the noblewoman, Mätta Charlotta Fock’s embroidered work, “Klagoskrift” (Written Appeal) from 1805. Lacking other possibilities, she embroidered an appeal of her death sentence using cross-stitching on pieces of cloth. Anna and Mätta, two women from different classes, but under the same patriarchal power system, were both sentenced to death and executed in the early 1800s, despite denials of guilt and dubious trials.

The artist

In his art Erik Rask (born 1981 in Gävle) returns to critical readings of meanings imbedded in our contemporary political, economic and social order. One of the artist’s critical readings can be found in his paintings of deserted cityscapes, violent fires, abandoned excavators and popular cultural references.

Erik Rask has attended the Art College in Gävle, and studied oil painting at the Lu Xun Academy of Fine Art in Shenyang, China, and has an exam in Cultural Conservation from Gothenburg University.

The site

The execution site serving the parishes of Hedesunda and Östervåla lies on the border between the counties of Gävleborg and Uppsala. The execution site was as large as a football field, so most likely the parishes used the same site for their executions. The site lies behind the memorial mounted by Östervåla municipality in 1947.

We know that Hedesunda used the execution site in 1820 and 1851:

In 1820 Anna Olsdotter was beheaded and burnt at the stake for poisoning her father-in-law with arsenic.

+ On 16 July 1851 there was a double execution. Stina Jönsdotter from Lindåsen and Erik Jönsson from Kjessmansbo were beheaded, charged with the arsenic poisoning of Stina’s husband.

The last time Östervåla parish used the site was in 1836.

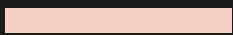
+ In 1912 the trees remaining on the site were felled, amongst others a pine in which three dates were carved in memory of the last executions. After the forest was cleared, the stone mounds arrived, which now mark the site, in an attempt to preserve its memory.

There has allegedly also been a preserved “stones-throw” near the road. Passersby took a fist-size stone and threw it on the site to protect themselves from evil. Such a “stones-throw” exists at several execution sites in the county.

S e e k

t i o

n e n

Nina Svensson, 2016-

Sektionen

Nina Svensson, 2016–

Installation i betsad gran
och metall (del av social
och performativ process)

”Låt han dö! Låt han dö!”*

Ropen skallar över någon öppen plan. I skydd av läktarens hop av kroppar och gemenskapens kör av röster riskerar vi också att bara sköljas med i vågen av smädelser. I sammanhanget, där en tongivande fraktion förskjuter normer och en sällsam ordning höljer sig över det ansvar som den egna rösten annars är förenad med, kanske vi även kan blunda för betydelsen av våra nidramsor? Andra tystnar, viker undan med blicken eller gömmer sig i en skenbar neutralitet. Men säkert är vi få som går mot strömmen och faktiskt säger ifrån.

I projektet *Gränsland, Mellanrum, Avgrunder*, har Nina Svensson närmast sig höjder, sänkor, träd och stenar för att – tillsammans med allmänhet och studiecirkeldeltagare i länet, hembygdsföreningar, arkeologer och markägare – identifiera och utforska tidigare scener för avrättningar i Gävleborgs landskap. Och med konstverket *Sektionen* bjuder hon in till en fortsatt reflektion kring åskådarens roll i dessa historiska sammanhang. Gestaltad som en läktarsektion kan installationen bidra till en subtil förskjutning som ger en antydning om hur olika rum i naturen har tjänat sina politiska syften och utnyttjats som scenografi i verkställandet av oåterkalleliga domslut.

Vilka blickar har en gång i tiden deltagit i de straff som har utspelat sig på dessa platser? Hur kan vi förhålla oss till och läsa dessa historiskt kringskurna rum idag? Skiljer sig dåtidens läktarkulturer, ifråga om maktordningar, social kontroll och acceptans, från de gemenskaper som vi ingår i som åskådare i vår samtid? Här vill verket undvika det plats specifika. Det vill inte begränsa sig till historiskt förankrade perspektiv. I sin flyttbara och föränderliga form riktar verket istället in sig på de strukturer som är att föräna med såväl historiska som samtida läktarkulturer och griper tag i frågor som kretsar kring blickens och betraktandets betydelser i olika sammanhang.

Sektion nr 1, 2 och 3 etc. –

Aforismer och avbarkning av

grenar

Under en rad tillfällen, s.k. sektioner, har konstnären Nina Svensson bjudit in till en fördjupande lärandeprocess med utgångspunkt i sin läktarkonstruktion. Dessa sektioner utgjordes av täljargillen där kärnfullt formulerade betraktelser och reflektioner kring olika läktarkulturer brändes in med glödpennor i de för tillfället samlade grenarna.

Täljandet, som handling snarare än som hantverksskicklighet, fick också en funktion av att göra en gemenskap varifrån vi kunde skala bort lager av tid och göra betraktelser tillsammans. Vad väljer vi att minnas och vad döljer sig i vår kollektiva glömska? Här blev handens rörelse en drivande faktor i ett reflekterande samtal kring makt, internaliserade blickar, handling och passivitet, banal ondska och läktarkulturer. Hur vi ingår i dessa kulturer och hur svårt det kan vara att göra uppror och bryta mot det normativa och socialt accepterade som läktarkulturen förespråkar.

Om konstnären

Nina Svensson (f. 1968, uppvuxen i Timrå) är utbildad vid Konsthögskolan i Umeå. I sin konstnärliga praktik intresserar hon sig för sociala processer där lyhörda och observanta förhandlingar kan synliggöra hur olika former av kapital och äganden fördelas och värderas i vår omvärld.

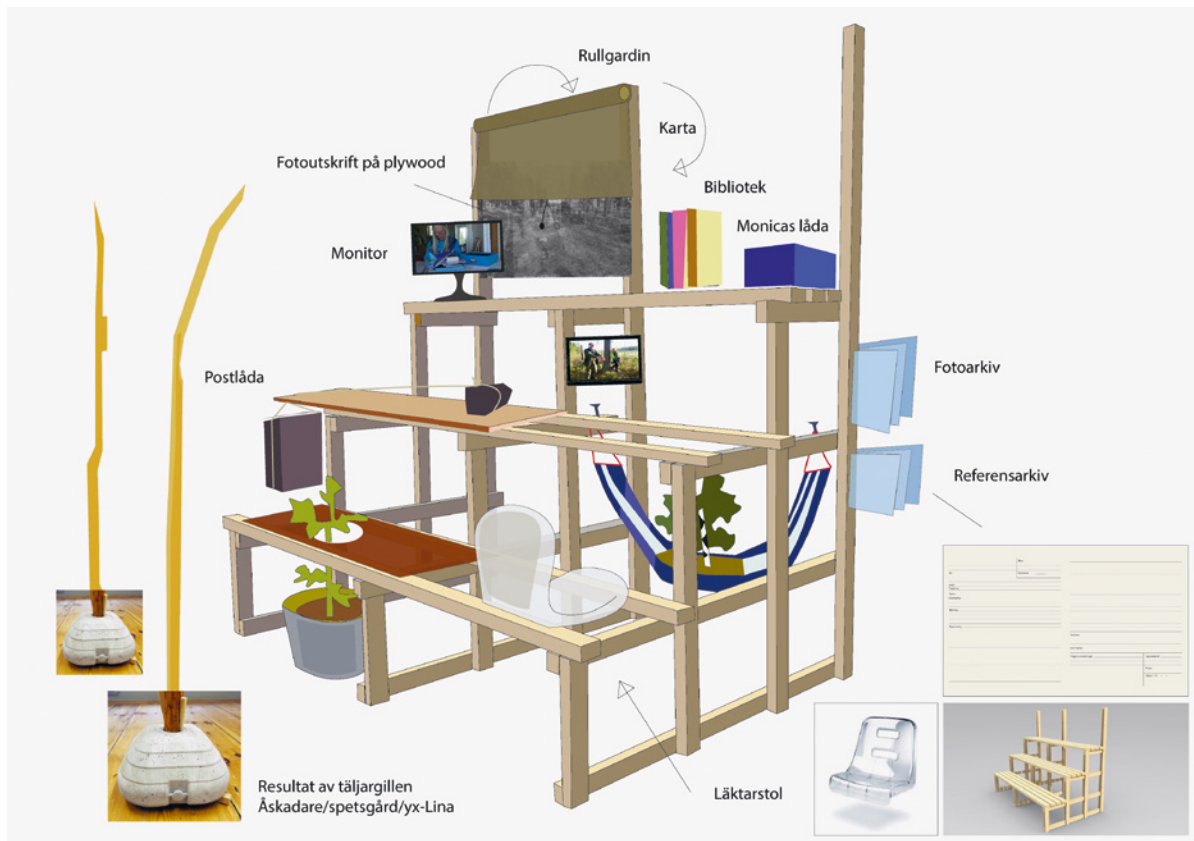
* Det inledande citatet refererar till den retorik som kom att präglade en allsvensk fotbollsmatch mellan AIK och Hammarby 2015.

**"Vilka blickar har en gång
i tiden deltagit i de straff
som har utspelat sig på
dessa platser?"**

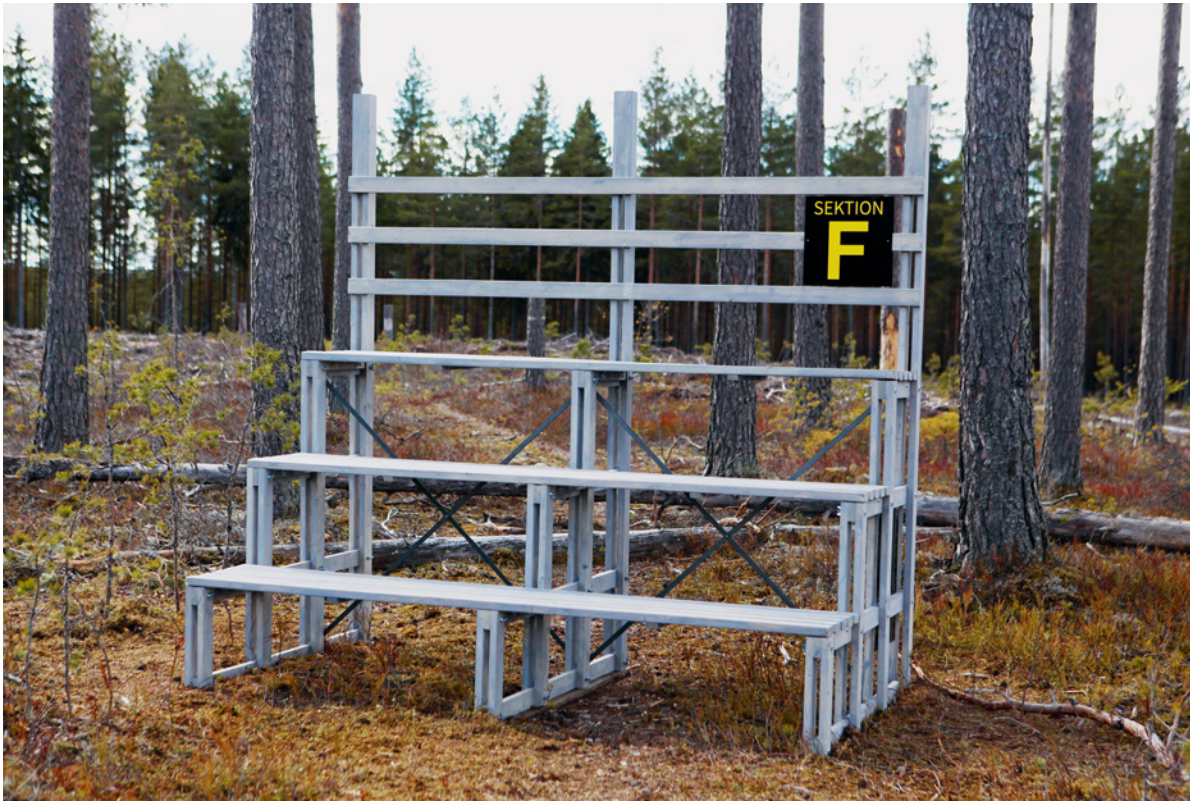

Sektion nr 2. Täljargille.

Ritning på hur Sektionen kan vändas ut och in.

Summary

Nina Svensson.

“The Section”, 2016-

Installation in stained spruce and metal (part of a social and performative process).

identify and explore former execution sites in the landscapes of the county of Gävleborg. This task has been accomplished together with local residents, study circle participants, members of the local folklore societies, archaeologists and land-owners. In her artwork, “The Section”, she invites further reflection on the role of the spectator in these historical contexts. Presented as a section of a grandstand, the installation facilitates a subtle displacement, which gives a sense of how different spaces in nature have served political purposes and been used as scenography when executing irrevocable legal verdicts.

“Let him die! Let him die!”*

This cry rings out over an open space. Shielded by the masses of bodies in the stands and their chorus of voices, we run the risk of also being swept along in the waves of invective. In the context, where a leading faction casts off norms and a rare order blunts or suppresses the sense of responsibility that one’s own voice is otherwise united with, perhaps we can even ignore the meaning of our malevolent words? Others are silent, acquiescing with looks or concealing themselves in apparent neutrality. But there are certainly very few of us who go against the tide and actually say no.

In the project “Borderlands, Spaces In Between, Precipitates,” Nina Svensson has taken herself to hills, hollows, trees and stones in order to

Whose eyes have once witnessed the punishments that have taken place in these sites? How can we relate ourselves to and read these historically obscure places today? Does the culture of these historical grandstands differ - in terms of power, social control and acceptance - from the commons that we participate in as spectators today? In this, “The Section”, aims at avoiding site-specificity, being limited to historically-rooted perspectives. Moveable and changeable, the piece instead relates to the structures that associate to both historical and contemporary public cultures and prompts questions concerning the significance of the gaze and our observations in various contexts.

Section no. 1,2 and 3 etc. Aphorisms and stripping the bark of branches

On a number of occasions - the so-called “sections” referred

to in the title - the artist Nina Svensson has presented an intensive learning process, with the construction of grandstands as her point of departure. These sections were comprised of whittling sessions, where pithily formulated observations and reflections on different grandstand cultures were burnt with red-hot pens into branches collected for the occasion.

Whittling as an act rather than a handicraft also led to a shared experience in which we could peel off layers of time and ruminate together. What do we choose to remember and what is hidden in our collective forgetfulness? Here the movement of the hands became a driving force in reflective discussions about power, internalized glances, action and passivity, the banality of evil, and the culture of grandstands. How we are involved in these cultures and how difficult it can be to revolt and break the normative and socially-accepted behaviour that these cultures can foster.

The artist

Nina Svensson (born in 1968, raised in Timrå), educated at the University College of Art in Umeå. She is interested in social processes where sensitive and observant negotiations can make visible how different forms of capital and ownership are distributed and valued in the world around us.

*The introductory quote refers to the rhetoric that was used in a Swedish football match between AIK and Hammarby in 2015.

Vår tids fredlöshet

Silas Aliko

En kylig morgon i mars 1893 står Anders Gustaf Dahlman, Sveriges siste bödel, på gårdsplanen utanför länsfängelset i Gävle. Bilan har han dolt bakom sin breda rygg, i väntan på att den dödsdömde ska komma ut. Han har gjort det här förut, men bara en gång. Då var det en kvinna, Anna Månsdotter, som fick sitt huvud skilt från kroppen med hjälp av Dahlmans arbetsredskap. Nu är det en man som går under namnet Alftamördaren som ska få sitt dödsstraff verkställt. Dahlman arbetar lugnt och metodiskt. Efteråt ska han ha sagt: ”I Gävle högg jag mitt emellan två halskotor, fint, rätt och säkert”.

Några år efter avrättningen på fängelsegården i Gävle utsågs Dahlman till riksskarprättare, med hela riket som arbetsområde. Det hängde samman med den mycket gamla traditionen att den som dömts till döden skulle avrättas i sin egen hembygd och att varje län av den anledningen hade haft sin egen skarprättare. Om den dödsdömde inte förklarats fredlös, förstås. Enligt de allra äldsta landskapslagarna togs alla mänskliga rättigheter från den som var fredlös, och vem som helst hade rätt att ta lagen

i egna händer och döda personen ifråga. Framförallt var det människor ur lägre samhällsklasser som förklarades antingen fredlösa eller dömdes till döden. Under dödsstraffets storhetstid i Sverige var det också vanligt att just arbetare, och även barn, tvingades att bevittna avrättningarna för att på så sätt lära sig vad som kunde hända den som inte följde lagen.

Anders Gustaf Dahlman utförde sin sista avrättning i november 1910, på Långholmen i Stockholm. Drygt tio år senare, 1921, avskaffades dödsstraffet i fredstid i Sverige. Dödsstraffet är sedan 1973, när dödsstraff för brott i krigstid togs bort ur straffskalan, formellt avskaffat i svensk rätt. Vi fördömer ofta de länder som fortfarande aktivt använder sig av lagens strängaste straff. Men kanske finns det fredlösa även i dagens Sverige? Vilka är de i så fall, och hur ser tillvaron utanför lagen ut idag?

Den italienske filosofen Giorgio Agamben var den förste som, i sin bok *Undantagstillståndet*, beskrev den moderna tidens fredlöshet. Han använde sig av begreppet homo sacer,

som i antik romersk rätt betecknade en bannlyst person som fick dödas av vem som helst. I vår tid är homo sacer, enligt Agamben, en människa som personifierar vad han kallar "det nakna livet", och som har sin motsats i den politiserade livsformen, gestaltad i form av medborgarskapet. Agamben menar att mänskliga rättigheter egentligen betyder medborgerliga rättigheter, det vill säga att medborgarskapet kommer före mänskligheten. Medborgarskap översätts oftast till medlemskap i en nationalstat. Det innebär i sin tur att de mänskliga rättigheterna knyts till varje individs relation till ett avgränsat territorium, och att de människor som på olika sätt saknar en sådan anknytning därmed också saknar mänsklighet.

Socialantropologen och forskaren vid Stockholms Universitet Shahram Khosravi har, i en artikel med rubriken *Territorialiserad mänsklighet: irreguljära immigranter och det nakna livet*, analyserat hur Agambens tanke om homo sacer tar sig uttryck i dagens svenska migrationspolitik. Den bärande tanken i Khosravis text är att irreguljära immigranter, det vill säga personer utan identifikationshandlingar som uppehåller sig utan tillstånd i landet, är i en situation som han kallar "inneslutande uteslutning". Det betyder i Khosravis text att de här personerna befinner sig utanför lagen på så sätt att de inte har tillgång till de skyddsmechanismer som följer av medlemskapet i nationalstaten, samtidigt som de befinner sig inom lagen, eftersom de ofta är föremål för offentlig debatt, utför arbete som kommer nationalstaten till del och, framförallt, ofta utsätts för de olika repressiva åtgärder som nationalstaten har till sitt förfogande. Efter terrorattackerna mot World Trade Center den 11 september 2001, har, menar Khosravi, det utbrutit en säkerhetspanik kring så kallade "illegala invandrare" som fått stora konsekvenser för hur vårt samhälle fungerar. Han tar fenomenet med inre utlänningskontroller som exempel. Den inre utlänningskontrollen är en juridisk figur som infördes i Sverige år 2004. "Inre" betyder i det här fallet inom Sveriges gränser. En inre utlänningskontroll av en person ska göras "om det finns anledning att anta, att utlänningen saknar rätt att uppehålla sig här". Hur polisen ska avgöra vem som är en utlänning, eller hur det ska synas att personen ifråga saknar uppehållsrätt, framgår inte av

lagstiftningen. I praktiken har regelverket lett till att personer som inte är vita stoppas och ombeds visa legitimation utan att ha begått något brott. Khosravi påminner om att historien är full av liknande berättelser om hur nationalstater har omvandlat medborgare till homo sacer. Giorgio Agamben konstaterar exempelvis i *Undantagstillståndet* att tyska judar kunde skickas till gaskammaren först efter en lång process av denaturalisering, som genom de successivt utökade Nürnberglagarna tagit ifrån dem inte bara deras medborgarskap, utan efterhand även alla andra mänskliga rättigheter.

"De mänskliga rättigheterna knyts till varje individs relation till ett avgränsat territorium, och de människor som på olika sätt saknar en sådan anknytning saknar därmed mänsklighet ..."

Som svensk är det kanske lätt att tänka att personer som befinner sig i Sverige utan tillstånd bara kan resa till sina hemländer för att undkomma tillståndet av homo sacer. Men i många fall saknar de människor som befinner sig här utan papper även rättigheter i de länder de kommit ifrån. I många länder lever människor som statslösa i generationer. I samma takt som paniken kring irreguljära immigranter brett ut sig i Västvärlden, så har samma personer inkorporerats i våra ekonomier och utför idag stora delar av de tyngsta och smutsigaste arbetena. Många skadas eller dör under svåra arbetsförhållanden, eller på grund av att det är svårt att söka vård i och med risken för att gripas och utvisas. Detsamma gäller om en person

utan papper blir utsatt för brott. Det är omöjligt att anmäla. Det gör att dessa personer inte bara riskerar statens våldsutövning, utan även privatpersoners våld eftersom det kan utövas utan att det ger några konsekvenser för förövaren. ”Medan en kriminell är brottslig på grund av sina handlingar är den irreguljära per definition olaglig i sin kropp, i själva sin existens”, skriver Khosravi.

Men det är trots allt inte på de arbetsplatser som anställer svart arbetskraft som homo sacer syns allra tydligast i Sverige idag. Det är i vad Agamben kallar för *lägret*. Lägre-
ret är, enligt honom, den moderna nationalstatens främsta kännetecken. Det är i lägret som en person kan läsas in utan vare sig rättegång, domstolsprövning eller ens rätt att få veta när frihetsberövandet ska upphöra. De människor som befinner sig i lägret är exkluderade från samhället, men inkluderade genom att de trots uteslutningen är föremål för lagens utövning i form av inläsning. Migrationsverkets förvar, varav ett finns i Gävle, är enligt Agambens definition ett läger. Här kan människor sitta utan bortre tidsgräns för när inläsningen ska upphöra, och utan automatisk domstolsprövning av frihetsberövandet.

Många av de människor som läses in på Migrationsverkets förvar uppger att de fruktar att dödas om utvisningen till deras hemländer verkställs. Vi vet också att den rädslan många gånger är befogad. Det går alltså en röd tråd från bilan bakom Anders Gustaf Dahlmans rygg utanför länsfängelset i Gävle till förvaret på Kaserngatan. Idag kanske inte personalen stolt redovisar det välriktade hugget mellan två nackkotor som skiljer huvudet från kroppen på

den inlåste. Men regeln om att den som dömts till döden skall avrättas i sin egen hembygd tycks fortfarande spöka i vårt rättssystem. Enbart det faktum att dessa personer saknar medborgarskap friskriver oss inte från vårt ansvar för hur förvaren är organiserade, eller vad som väntar de förvarstagna efter att de utvisats. Dödsstraffet må vara formellt avskaffat, men vi fortsätter att konstruera homo sacer, människan utan rättigheter. Så länge det fortgår, kan Sverige inte kallas en fungerande rättsstat.

"Det går alltså en röd tråd från bilan bakom Anders Gustaf Dahlmans rygg utanför länsfängelset i Gävle till förvaret på Kaserngatan."

Om skribenten

Silas Aliko (f. 1987, uppvuxen i Gävle) är asylrättsjurist och frilansskribent. Är grundare till *Folkets juristbyrå* och arbetar framförallt med hbtq-personers rätt till asyl och som målsägandebiträde. Aliko är utbildad jurist vid Stockholms universitet med en kompletterande examen i krigsvetenskap från Försvarshögskolan.

Hon försökte stänga mina ögon för att jag inte skulle se ...

Morteza Obeidavi

Jag föddes i staden Ahwaz som ligger i södra Iran och som gränsar mot Irak och Kuwait. Ahwaz ligger i en region rik på naturresurser som olja, vegetation och vatten och var ett självständigt land med en egen monark fram till 1925 då Iran övertog styret. I kriget mellan Iran och Irak, som pågick mellan 1980–1988, försökte Irak erövra Ahwaz från Iran. Ahwaz raserades nästan helt under kriget.

I Ahwaz började mitt liv och där växte jag upp med min familj. Redan som barn såg jag många problematiska händelser i min stad. När jag var 6 år gammal började jag i skolan. Jag var jätteglad över detta då jag skulle gå i samma klass som mina kompisar och vi kunde leka och lära tillsammans. En dag åkte jag med min mamma till basaren i Kian centrum. På torget var det fullt med folk och en polis talade högt om att en man hade gripits och nu skulle bestraffas i allas åsyn. Polisen berättade att mannen var en rånare och att alla som begår en stöld ska straffas såsom mannen nu skulle straffas. Bestrafningen för stöld innebär att fem fingrar skulle skäras av på den skyldige. När vi sällade oss med alla de andra började bestraffningen. Min mamma fick en chock när hon insåg vad som skulle ske. Hon försökte stänga mina ögon för att jag inte skulle se och bli rädd. Det är svårt för mig att berätta, men jag såg ändå ett ögonblick av det som skedde.

Jag såg hur de använde ett knivmaskinbord. Rånaren låg ner och var bunden till händer och fötter och sen skar de bort fingrarna. Jag fick panik när jag såg det. All min glädje som jag känt när jag började i första klass i skolan försvann och jag fortsatte att vara ledsen en tid. Jag tänkte mycket på det jag sett och jag blir fortfarande ledsen när jag tänker på det. Det är en händelse som inte går att glömma.

Min mamma grät över det som vi blivit åskådare till. Vi gick direkt tillbaka hem och köpte inga varor på torget den dagen.

Det var en tragisk händelse för mig i min barndom. När jag var liten undrade jag varför staten straffar människor på sådana sätt.

Sedan att se staten ta sig rätten att förtrycka, ta tillgångar ifrån och förstöra livet för andra människor, för att tjäna pengar och utöva makt har alltid gjort mig väldigt arg och ledsen. Att säga emot och göra sin röst hörd kan dessutom kosta mycket. Jag har sedan jag var liten sett araber som ställt sig upp och kämpat för sina rättigheter och därefter sett samma människor bli avrättade på offentlig plats. Det är brott mot de mänskliga rättigheterna att såväl vuxna som barn, politiska meningsmotståndare

"Jag har sedan jag var liten sett araber som ställt sig upp och kämpat för sina rättigheter och därefter sett samma människor bli avrättade på offentlig plats."

och miljöaktivister, högutbildade och frihetskämpar med flera döms i hemlighet till dödsstraff och avrättas inför publik.

Dödsstraff förekommer dagligen i Iran. Enligt Human Rights Watch avrättade Iran 740 personer genom hängning i Ahwaz och 1 084 personer i hela Iran under år 2015. Från 2005 till 2015 har Iran avrättat 73 ungdomar under 18 år genom hängning och arkebusering och 160 ungdomar satt under 2016 i väntan på avrättning. Iran är det land i världen som avrättar flest människor i förhållandet till folkmängd.

Ända sedan jag var väldigt ung har mitt hjärta slagit för natur och miljö. På samma sätt som vissa människor har valt att ta risken att tala om mänskliga rättigheter, har jag valt att berätta och upplysa omgivningen om hur naturen utarmas och våtmarkerna torrläggs av staten när de utnyttjar naturresurserna som finns i Ahwazområdet. Mina

vänner bad mig att inte prata så högt om de miljöproblem som orsakats av den Iranska regimen, att det var farligt. Men jag stod inte ut med att se på hur vår natur förgörs och förstörs, jag kunde inte vara tyst. Jag kände att någon måste säga något, så jag blev miljöaktivist.

Jag är glad att jag kan uttrycka mina åsikter och jobba för rättvisan här, från Sverige idag, utan att riskera dödsstraff. Jag älskar Ahwaz och jag hade aldrig någonsin lämnat mitt hemland, om det inte var för att rädda mitt eget liv.

Om skribenten

Morteza Obeidavi (f. 1988, i Ahwaz, Iran) är utbildad agronom med fil.mag. inom bevattningsystem vid Islamic Azad University, Ahwaz. Han kom till Sverige för 2 år sedan och bor för närvarande i Gävle.

Ordlista och förklaringar

Androm till skräck och varnagel: Vid dödsdomar står detta alltid på utslaget från hovrätten för att påminna om att det utdelade straffet skulle avskräcka och varna andra från att begå brott.

Blodskam: Äldre benämning för incest och gällde även ingifta släktingar. Handlingar av detta slag bestraffades med döden för båda parterna fram till 1700-talets slut.

Bränd på bål: Ett förstärkt dödsstraff som skedde efter halshuggningen. Användes på personer av kvinnligt kön och de män som begått tidelag.

Bödel: Kallades även skarprättare eller mästerman. Personen som var anställd för att bland annat verkställa dödsstraff.

Dubbelt hor: Kallades också för *tvefalt hor*. När två personer gifta på var sitt håll har sex med varandra. ”Gör gift man hor med annars mans hustru; mister både lifwet.” Sveriges rikets lag 1734.

Galgbacke: Äldre benämning på den utsedda platsen där dödsstraff skulle verkställas. Kunde även ha andra namn som stegelbacke, skambacke, rätteplats eller avrättsplats.

Halshuggning: Avrättningsmetod för både kvinnor och män, den vanligast förekommande i Sverige efter 1734 då Sveriges rikets lag uppdaterades. Skedde med yxa, även benämnd bila.

Intermural avrättning: Avrättning som sker innanför murarna på ett fängelse, inför vittnen och eventuellt en liten inbjuden publik.

Offentligt dödsstraff: Avrättningar som sker inför publik på allmän plats i avskräckande syfte. Avskaffades i Sverige från och med 1877 och ersattes med intermurala avrättningar.

Rackare: Bödelns medhjälpare.

Rannsakning: Förhör, domstolsförhandling.

Råskillnad: Äldre benämning på sockengräns. Gränserna/skillnaderna gick emellan ”sockenråarna”, punkter som ofta utgjordes av större stenar, så kallade ”råstenar”.

Schavott: En kvadratisk upptimrad plattform, likt en scen där straffet skulle verkställas. Den skulle vara stor nog att rymma fem personer.

Självspilling: Äldre benämning på självmördare, dvs en person som tagit sitt eget liv. Då detta sågs som ett brott fick inte personen begravas på kyrkogården utan skulle grävas ner på galgbacken, i ovigd jord eller avsides i skogen.

Socken: Indelade församlingsområden kring kyrkor med viktiga administrativa funktioner från medeltid fram till kommunreformen 1862. Många avrättningsplatser ligger på sockengränsen.

Spetsgård: Led av 100–150 militärer eller män som med långa, spetsiga stötar i hand stod runt schavotten när exekutionen ägde rum. Spetsgården var tänkt att hindra den dödsdömda från att eventuellt försöka fly, samt avhålla allmänheten för att komma alltför nära avrättningen.

Stegel: Påle (av typen timmerstock) som stod uppställd vertikalt.

Stegling: Användes som ett förstärkt dödsstraff på personer av manligt kön. Vid en stegling höggs alltid personens högra hand av först och därefter huvudet. Dessa spikades upp på en stegel. Om personen var dömd till ”att sättas på fem stegel” innebar det att kroppen styckades i fyra delar som fästes på fyra steglar med hjul längs upp. Var personen enbart dömd till stegling, lades istället hela kroppen upp på ett hjul. Steglarna med kroppsdelarna fick sedan stå kvar på avrättningsplatsen för att avskräcka andra från att begå brott.

Stenkast: Kallas även *offerkast*. En hög med stenar som kan ses, och enligt sägen har funnits vid vissa avrättningsplatser. Kommer från traditionen att förbipasserande kastade en knytnävsstor sten, ett mynt eller en kvist på en plats där någon dött en våldsam död. Detta för att skydda sig själv mot ont och för att hindra de döda från att gå igen.

Stupstock: En timmerstock, ungefär en meter lång, med urgröping för hals och axelparti där den livsdömde fick lägga sig över med halsen inför hugget med yxan. Stupstocken återanvändes inte utan lämnades ofta på platsen.

Tidelag: Sexuellt umgänge med djur. Bestraftades med halshuggning och att kroppen därefter skulle brännas på bål. Även djuret skulle avlivas och brännas upp.

Urtima ting: Ett extrainsatt ting för att utreda allvarliga brott.

Tryckta källor

Fendin, Titti (red).
»Döden som straff, glömda gravar på galgbacken«.
Östergötlands Länsmuseum. Lund, 2008.

Gunsh, Albin.
Några blad ur »Norro sockens historia«.
Norro Hembygdsförening. Hudiksvall, 1982.

Lager, Göran.
»Döden i skogen«.
Ersatz, 2006.

»Mordet i Hedesunda«.
Norrlandsposten 1851-07-07

Rask, Jonas.
»Hedesunda och Östervålas avrättningsplats«.
Rovbladet 108. Hedesunda Hembygdsförening.

Widen, Johan.
»Wädeliga händelser under 17-1800 talen«.
Österfärnebo Hembygdsförening, 1970.

Otryckta källor

Landsarkivet Härnösand

Bjuråker kyrkbok c:2 (1755–1792) b274/s270

Delsbo kyrkbok c:2 (1734–1790) b220/s424

Delsbo kyrkbok c:3 (1791–1828) b238/s469

Hille kyrkbok c:2 (1724–1778) b255/s123

Kriminalvårdsanstalten i Gävle, Kyrkbok DIIIda:1 (1845–1848)

Kriminalvårdsanstalten i Gävle, Kyrkbok DIIIda:2 (1849–1851)

Kriminalvårdsanstaltens Gävles arkiv, Fångnulla DIIIda (1831–1833)

Kungliga Hovrättens utslag över Johan Persson, 11 juli 1769

Norråla kyrkbok c:3 (1740–1777) b270/s613

»Protokoll för extraordinarie Ting uti Fernebo ordn. Tingsställe«, 22–23 november 1694

»Protokoll för urtima ting med Hedesunda och Österfärnebo tingslag«, 27 augusti 1819

Söderåla kyrkbok EI:2 (1783–1803) b16/s13

Landsarkivet Uppsala

Brev från Petrus Nerbelius, Alfta, till Ärkebiskopen, 23 maj 1672.

Elektroniska artiklar

Hovanta, Elsie (2001) »Avrättningsplatsen vid Trekanten«

[Elektronisk] *Torsäkers Fotohistoriska sällskap.*

<http://fotohistoriska.se/Historia/Avrattningsplatsen/Avrattningsplatsen%20ovid%20Trekanten.html> [2016-10-05]

Nätterö, Åke. »Mordet i Friggessund 1706«. [Elektronisk].

<http://dellenportalen.se/mord-3/mordet-i-friggessund-1706/> [2017-10-04]

Denna publikation är tryckt på ett tryckeri med miljöprofil.

Publicerad som dokumentation av konst- och kulturarvsprojektet
Gränsland, Mellanrum, Avgrunder, som pågick 2016–2017.

PROJEKTLEDARE/CURATORER: Desirée Kjellberg, Sveriges Fängelsemuseum
och Erik Anderman, Region Gävleborg

DELTAGANDE KONSTNÄRER: Anna Asplind, Nadine Byrne, Conny Karlsson Lundgren,
David Larsson, Sebastian Mügge, Erik Rask, Nina Svensson

TEKNIKER: Johan Ågren

REDAKTÖRER: Erik Anderman och Desirée Kjellberg

TEXTER: Morteza Obeidavi, Silas Alik, Erik Anderman,
Anna Asplind, Nadine Byrne, Katarina Kallings,
Conny Karlsson Lundgren, Desirée Kjellberg, David Larsson,
Sebastian Mügge, Erik Rask, Nina Svensson

ÖVERSÄTTNING: Jan Teeland

KORREKTUR: Ingrid Miljand

FOTOGRAFI: Johanna Syrén

Med undantag för:

s. 13–14 Nina Svensson

s. 30 Erik Anderman

s. 41 David Larsson

s. 47 Modell: Conny Karlsson Lundgren
Claudespeglar: Tekniska museet

s. 48 Nedre fotografiet: Mike Karlsson Lundgren

s. 62 Övre fotografiet: Caroline Arnesson
Märkdukar: Erik Rask

GRAFISK DESIGN: Erik & Martin Designbyrå

TYPSSITT: LT Authentic Sans, Adobe Garamond Pro, Prestige Elite LT

PAPPER: Curious Matter Goya White 270 g, Scandia 2000 white 150 g

TRYCK: Gävle Offset, 2017

UPPLAGA: 310

© Författarna, konstnärerna & Sveriges Fängelsemuseum.

ISBN 978-91-639-4909-8

Sveriges Fängelsemuseum

Hamiltongatan 1–3, 802 66 Gävle

info@fangelsemuseet.se +46 26 654430

www.sverigesfangelsemuseum.se

Med stöd av Region Gävleborg och Postkodlotteriets kulturstiftelse.

www.avrattningsplatser.se

SVERIGES
FÄNGELSE
MUSEUM

www.avrattningsplatser.se

Gränsländ, Mellanrum, Avgrunder, var ett konst- och kulturarvsprojekt där sju konstnärer bjöds in för att skapa tillfälliga gestaltningar på några av Gävleborgs tidigare avrättningsplatser. Projektet pågick under 2016–2017 och drevs som ett samarbete mellan Sveriges Fängelsemuseum och Kulturutveckling Region Gävleborg för att rikta blickarna mot ett dolt kulturarv och samtidigt skapa samtal om en nutid som många människor flyr ifrån.